

Polveileva koulutuspolku palkitsi kulkeijansa.

>SIVULTA 35

www.kaks.fi

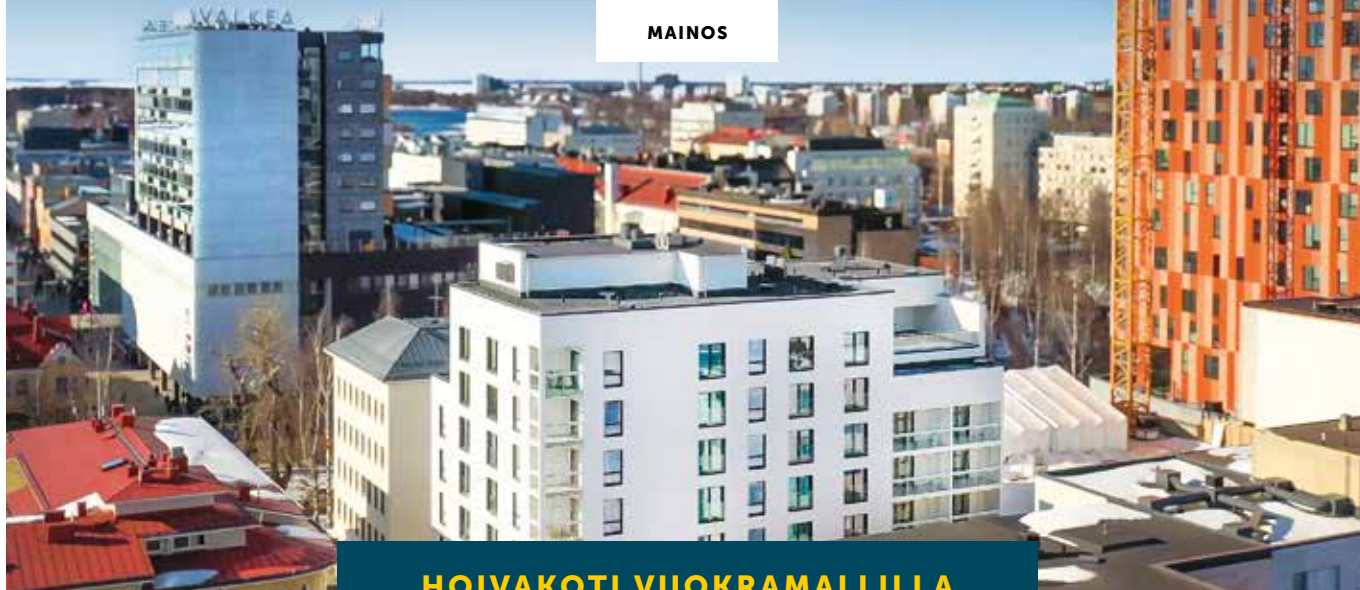
polemiikki

tuoreen kuntatiedon erikoislehti

2/2025

Kannustaako koulu

**ELINIKÄISEEN
OPPIMISEEN?**

HOIVAKOTI VUOKRAMALLILLA

Laadukkaat tilat vanhushoivan tukena

Kasvava ikääntyvä väestö asettaa hyvinvointialueet haasteen eteen: miten tarjota hoivan ja asumisen ratkaisuja kustannustehokkaasti kunkin asiakkaan tarpeen mukaan?

Oikea-aikaisuus eritasoisten palvelujen tarjoamisessa on avainasemassa myös kustannusten hallinnassa. Hoitopaikkaa jonottaessaan ihmiset ajautuvat usein niin huonoon kuntoon, että ympärivuorokautinen hoito on lopulta ainoa vaihtoehto.

Välimuotoisilla ja yhteisöllisillä asunratkaisulla halutaan vähentää kalliin ympärivuorokautisen palveluasumisen kustannuksia sekä tukea ikäihmisten omatoimista elämää ja toimintakykyä.

Vuokramalli tuo ennustettavuutta ja joustavuutta

Hyvinvointialueille haasteita tuottavat väärissä paikoissa sijaitsevat huonokuntoiset kiinteistöt, jotka eivät toiminnallisuudeltaan vastaa tulevaisuudessa ennestään kasvavaan ikäihmisten hoivan tarpeeseen.

Uusi, nykyaikaista toimintaa kuten yhteisöllistä asumista varten suunniteltu vuokrakiinteistö on turvallinen ja helppo

vaihtoehto palvelujen järjestäjälle.

Vuokramalli tarjoaa mahdollisuuden hankkia tarvittavat tilat ilman suuria kertaluontoisia investointeja. Hoivatiilojen vuokramallissa Hoivatilat vastaa hoivakiinteistön rakennuttamisesta aina suunnittelusta käyttövaiheen ylläpitoon.

Pitkä vuokrasopimus takaa palvelun järjestäjälle taloudellisen ennustettavuuden lisäksi myös joustavuutta toimintaan. Tiloissa operointi ei vaadi kiinteistön ylläpitoa, vaan siitä vastaa Hoivatilat, joka kantaa kiinteistörisin koko vuokrasopimuksen ajan.

Hoivatilat mahdollistaa muun muassa sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottajille parhaat mahdolliset puitteet, jotta heidän asiakkaansa saavat hyvät edellytykset hyvään arkeen.

”Hoivatiilojen kiinteistö on alusta, jonka päälle voidaan rakentaa toiminnallisesti järkeviä ja kunnianhimoisiaakin palvelukonsepteja”, Hoivatiilojen toimitusjohtaja **Atte Niittylä** kiteyttää.

Kiitettäviä kokemuksia yksinäisyyden ehkäisystä Oulussa

Hoivatiilojen rakennuttamassa ikäihmisten yhteisöllistä asumista tarjoavassa Nonna Luminassa Oulussa kokemukset ovat olleet kiitettäviä erityisesti ikäihmisten kokeman yksinäisyyden ehkäisyssä.

”Moni asiakkaamme on ollut meille muutettuaan jo muutaman viikon jälkeen kuin uusi ihminen. Ryhti on suoristunut, askel pidentynyt ja elämään on tullut uutta eloisuutta. Hienoa, kuinka monella toimintakyky on kasvanut”, talon johtaja **Pauliina Pitkänen** kertoo.

”Oli onni, että pääsin tänne. Nonna on niin hyvä paikka kerta kaikkiaan. Viihdyn täällä omassa kodissani”, Nonna Luminassa asuva **Karin** iloitsee.

Räätälöidyssä kiinteistössä hyvinvointialue tai yksityinen palveluntarjoaja voi keskittyä omaan ydintehtäväänsä eli tarvittavan tasoisten hoivapalvelujen

tuottamiseen, olipa kyse sitten ympärivuorokautisesta hoivasta tai kevyemmästä yhteisöllisestä asumisesta.

Pauliina Pitkänen ja Karin

HOIVATILOJEN VUOKRAMALLILLA TOTEUTTAMIA HOIVAKOTEJA

- Satamatien palvelukortteli, Oulu
- Nonna Lumina, Oulu
- Hyvinvointikeskus Finlandia, Kerava
- Sisunaukion palvelukortteli, Tampere
- Malminkartanon palvelukortteli, Helsinki
- Herttuankulman palvelukortteli, Turku
- Puijonkuppen palvelukortteli, Kuopio

Hoivatilat
OSA AEDIFICA-KONSERNIA

Lue lisää: hoivatilat.fi

Jenni Airaksinen
päätoimittaja

Elämän oppimisen mahdollisuus on lahja

Jälkikäteen on helppo kuvata elämää ja uraa johdonmukaisena, suunnitelmallisena etenemisenä pisteestä toiseen. Todellisuus on kuitenkin useimmiten yhdistelmä sattumaa, sinnikkyyttä ja ripaus suunnitelmallisuutta. Näin on käynyt omalla kohdallanikin – etenkin suhteessa kouluttautumiseen. Harva olisi etukäteen nähnyt minussa, rasavillissä ikeeliikkujassa, tulevaa hallintotieteen tohtoria. Onneksi olen elänyt yhteiskunnassa, joka on sietänyt harhailuani ja haahuiluani. Olen nimittäin päätenyt työhön, jota parempaa en tällä mielikuvituksella osaisi edes kuvitella.

Koulutuspolku ei ole muillakaan aina suora. Eikä oppimista onneksi tarvitse lopettaa, vaikka päätisikin unelmatyöhön. Yhä useampi suomalainen opiskelee eri elämänvaiheissa, poikkeaa välillä työelämään, palaa takaisin koulun penkille ja yhdistää oppimisen arkeen.

Elinikäinen oppiminen ei ole vain yksilön valinta, vaan mahdollisuus, jonka suomalainen sivistisyhteiskunta meille tarjoaa. Se on arvo, joka ulottuu koululaitosta laajemmalle: kirjastoihin, kansalaisopistoihin, verkkokursseihin ja työpaikkojen täydennyskoulutuksiin. Oikeus oppia läpi elämän on yksi järjestelmämme hiljaisista saavutuksista – ja syy syvään kiitollisuuteen.

Itse aloitin tanssimisen jo ennen kouluikää kansalaisopiston balettitunneilla. Tanssiopinnot olivat ensimmäinen kokemukseni siitä, että oppiminen voi olla iloa, yhteyttä ja liikettä. Luulen, että tanssin opiskelu on pitänyt suhteeni oppimiseen myönteisenä silloinkin, kun koulunkäynti on tuntunut tervanjuonnilta. En vielä pienenä tiennyt mitään sivistyskunnasta, mutta koin sen konkreettisesti: joku oli järjestänyt tilan, opettajan ja mahdollisuuden olla utelias. Tuo kokemus on kulkenut mukanani läpi elämän – ja näkyy ainakin siinä, että opiskelu monissa muodoissaan jatkuu.

Sivistyskunnan idea näkyy siinä, miten kunnat tukevat paitsi koulutusta, myös liikuntaa, kulttuuria ja yhteisöllisyyttä. Ne eivät tyydy tarjoamaan pelkkiä peruspalveluita, vaan mahdollistavat myös sydämen sivistyksen, kasvun, muutoksen ja osallisuuden. Toivon, että näin olisi myös tulevaisuudessa. Kuntien juuri valitut valtuutetut ovat tästäkin näkökulmasta paljon vartijoina.

Minusta on lohdullista ajatella, että elämän polku voi olla suora – tai saa kiemurrella. Juuri tämä tekee elämästä jännittävän ja jokaiselle erilaisen. Sama saisi koskea myös ajatus- tamme koulutuspoluista. Jos nuorena tietää, mihin haluaa ja miten mahdollisimman nopeasti tavoite saavutetaan, pitää olla mahdollisuus olla lahjakas ja ripeä. Jos taas oikean väylän löytäminen vaatii harhailua, olkaamme ymmärtäväisiä.

Suomalainen sivistys- ja koulutusjärjestelmä ei taatusti ole täydellinen, mutta se antaa meille mahdollisuuden kasvaa – ei vain ammattilaisina, vaan ihmisinä. Se ansaitsee kiitoksen – ja huolenpidon.

polemiikki

2/2025

30

Merja Ojala

35

Merja Ojala

38

iStockphoto

46

Merja Ojala

PÄÄKIRJOITUS

3

AJASSA

5

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistus
Kuntajohtamisen mieli – nyt kuunneltavissa

TIETOKAKS

11

Hallitus saa kansalta enemmän risuja kuin ruusuja.
Työllisyysalueiden valmisteluissa korostui lähi-
palveluiden saaminen joka kuntaan.

Oppia ikä kaikki!

14

Oppiminen, osaaminen ja hyvinvointi
kulkevat käsi kädessä.

- Avoin yliopisto on vahva toimija Suomen Ateenassa

22

HYVÄ KEHÄ SITOO KOULUUN

24

Apulaisprofessori, kasvatustieteiden professori Mira Kalalahti
haluaa kouluihin lisää aikaa oppilaan kiireettömälle
kohtaamiselle.

BORGIN POINTIT

29

KAKSin tutkimuspäällikkö Sami Borg havainnoi
kuntakenttää ja yhteiskuntaa palstallaan.

SÄÄTIÖT IHMISEN ASIALLA

30

SÄÄTIÖYHTEISTYÖLLÄ PAREMPAA

ARKEA KUNTALAISILLE

Päivikki ja Sakari Sohlbergin säätiön asiamies
Ulla Nord avaa täysin uudenlaista yhteistyökuviota.

EI 15-VUOTIAAN TARVITSE VIELÄ TIETÄÄ, MITÄ HALUAA TEHDÄ LOPUN ELÄMÄÄ

35

Tiia Ruskavuorella on tarve vaikuttaa.

TULEVAISUUDENUSKOA EPÄVARMUUDEN KESKELLE

38

Perusopetuksen turvaaminen on suuri haaste,
mutta siitä selvittään

- Suonenjoella on vauhti päällä.
- Vantaa – muuttajien moninainen kaupunki

42

45

LÄHIKUVASSA ARTO O. SALONEN

46

Koulun pitäisi tarttua aikamme vaikeimpiin kysymyksiin.

KOLUMNI

53

Tuomas Lohi

TÄTÄ TUTKIN

54

Saavatko lapset perusopetuksessa riittävää tukea?
Väitöskirjatutkija Kreetta Pölönen.

NUMEROT AUKI

55

POLEMIIKIN LUONTOKOULU

56

Polemiikki on Kunnallissalan kehittämissäätiön tytäryhtiön Pole-Kuntatieto Oy:n neljä kertaa vuodessa ilmestyvä lehti. Polemiikin levikki on 10 500.

Julkaisija Pole-Kuntatieto oy c/o Kunnallissalan kehittämissäätiö, Fredrikinkatu 61, 00100 Helsinki, kaks@kaks.fi

Päätoimittaja: Jenni Airaksinen Toimitusneuvosto: Jenni Airaksinen, Sami Borg, Maria Markus ja Minna Ruusinen.

Toimitus ja ulkoasu: Minna Ruusinen/Miks' ei! Oy, miksei@y@gmail.com

Ilmoitusten myynti: T:mi Kari Salko Kari Salko p. 0400-604 133 kari@karisalko.com

ISSN 1455-6022 (painettu) ISSN 2489-883X (verkkójulkaisu)

Osoitteenmuutokset: kaks@kaks.fi Paino: PunaMusta Oy. Aikakausmedia ry:n jäsen.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistus – SADAN MILJOONAN EURON KYSYMYKSI

Peruskoulujen oppimisen tuen uudistus on OAJ:n mukaan merkittävä parannus nykytilaan, mutta paljon riippuu siitä, miten lakia sovelletaan kunnissa.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistus esi- ja perusopetuksessa on tämän hallituskauden merkittävien koulutuspoliittinen satsaus. Uudistuksen on määrä astua voimaan pääosin jo elokuussa, ja sen tarkoituksena on saada nuorten oppimistulosten suunta kääntymään.

Miksi uudistus tarvittiin, mikä muuttuu ja mitä kunnilta nyt toivotaan? Kysyimme asiasta Opetus-

alan Ammattijärjestö OAJ:n koulutuspolitiikan johtajalta **Nina Lahtiselta**.

Kirjaaminen vähenee ja tukiporaat poistuvat

Lahtinen kertoo, että OAJ:n jäsenkyselyissä on ilmennyt jo pitkään, että oppimisen ja koulunkäynnin tukea ei ole riittävästi saatavilla ja se vaatii paljon kirjaamista, ja että ryhmissä on liikaa erilaista tukea tarvitsevia oppilaita.

jatkuu >

KUN RYHMÄKOHTAINEN TUKEI EI RIITÄ,
SIIRRYTÄÄN OPPILASKOHTAISEEN TUKEEN,
JOSTA OPPILAALLE TEHDÄÄN AINA
KIRJALLINEN PÄÄTÖS SEKÄ
TUEN JÄRJESTÄMISSUUNNITELMA.

jatkuu >

Nyt neljä pedagogista asiakirjaa korvataan yhdellä, ja samalla tavallisessa luokassa yhden opettajan vastuulla olevien vahvaa tukea tarvitsevien oppilaiden määrä rajataan viiteen.

- Käytännössä uudistuksessa luodaan täysin uusi tukimalli, Lahtinen tiivistää.

- Kaikki nykyiset tavat tukea säilyvät, mutta niiden rinnalle tulee uusia, ja tuki jaetaan kahteen kategoriaan: kaikille annettaviin ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin sekä oppilaskohtaisiin tukitoimiin. Lisäksi opetuksen järjestäjän on varmistettava, että kaikki opetusjärjestelyt tukevat edellytyksiä oppimiseen. Tämä tarkoittaa esimerkiksi avustajaa ryhmässä, opetuksen eriyttämistä, kielitietoista opetusta ja opetusryhmien muodostamista siten, että opetuksen tavoitteet voidaan saavuttaa.

Ryhmäkohtaisia tukimuotoja ovat opettajan antama yleinen tukiopetus ja opetuskielen tukiopetus sekä erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä. Uutta on se, että esimerkiksi tukiopetusta voidaan nyt antaa myös koulupäivän aikana, jolloin oppitunnilla on kaksi opettajaa. Toinen uusi ryhmäkohtainen tukitoimi on kielellinen tukiopetus.

Oppilaskohtaisessa tuessa aiemmat ”tukiportaot” poistuvat. Kun ryhmäkohtainen tuki ei riitä, siirrytään oppilaskohtaiseen tukeen,

Nina Lahtinen

josta oppilaalle tehdään aina kirjallinen päätös sekä tuen järjestämistä suunnitelma. Oppilaskohtainen tuki voi tarkoittaa erityisopettajan opetusta osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä, erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetusta pienryhmässä, erityisluokanopettajan opetusta erityisluokassa sekä oppilaalle annettavia oppilaskohtaisia tulkitsemis- ja avustajapalveluita sekä apuvälineitä.

- Epäselvät tukiportaot korvataan siis konkreettisilla tukitoimilla, joista myös vanhemmat ymmärtävät, mitä tuki käytännössä tarkoittaa. Jos oppilaskohtainenkaan tuki ei riitä, on erikseen nykyistä täsmällisemmin säädetty, kuinka voidaan esimerkiksi rajata tavoitteita tai järjestää toiminta-alueittain annettavaa opetusta.

Leena Koskela

Tukea on annettava

Nina Lahtisen mukaan kunnissa on tärkeää pitää mielessä, että uudistusta ei voi käyttää perusteluna erityisluokkien tai pienryhmien lakkauttamiselle – päinvastoin, lakia säädettäessä on todettu niiden määrän lisääntyvän.

Oppilaskohtaisella tuella on vuoden siirtymäaika, jolla varmistetaan, ettei yhdellekään oppilaalle tehdä massapäätöksiä.

– Jokaisen tehostetun tuen oppilaan tilanne pitää arvioida yksilöllisesti.

Hän toteaa, että kuntapäätäjien on nyt ymmärrettävä vastuunsa.

– Laki ei jätä tilaa tulkinnalle: tukea on annettava, ja siihen on järjestettävä riittävät resurssit taloustilanteesta riippumatta. Jos rahaa ei ole, se on löydettävä. Nostetaan ve-

TUKEA ON ANNETTAVA, JA SIIHEN ON JÄRJESTETTÄVÄ RIITTÄVÄT RESURSSIT TALOUSTILANTEESTA RIIPPUMATTA.

roja, jos tarvitsee. Lain rikkominen ei ole vaihtoehto.

Uudistus tuo mukanaan sata miljoonaa euroa lisää rahaa. Tämä mahdollistaa uusien tuntien, erityisopettajien ja pienryhmien lisäämisen. Lahtinen kertoo, että OAJ:n toivomat muutokset nykyisen tukimallin korjaamiseen olisi maksanut noin 200 miljoonaa.

– Joka tapauksessa, uudistukseen on nyt selkeästi osoitettu rahaa. Ilman sitä nykyinen tilanne ei olisi muuttunut paremmaksi. Hallituksen puoliväliriihessä tekemät leikkaukset kuntien rahoitukseen

on löydettävä muualta.

Hän muistuttaa, että jokaisella oppilaalla on oikeus saada tarvitsemansa tuki oppimiseen ja koulunkäyntiin eikä se koske vain oppimisvaikeuksia, vaan myös esimerkiksi sosioemotionaalisia ja käyttäytymiseen liittyviä haasteita.

– Peruskoulusta pitää saada selainen pohja, että oppilaalla on riittävät tiedot, taidot ja edellytykset jatkaa toiselle asteelle ja eteenpäinkin, lopulta työelämään tai yrittäjyyteen, joilla pidetään kunnat elinvoimaisina. •

KUNTAJOHTAMISEN MIELI – NYT KUUNNELTAVISSA

Millaista kuntajohtaminen on? Miten kunnat innovoivat ja keksivät konkreettisia ratkaisuja itseään isompiin haasteisiin? Uusi podcast-sarja kuljettaa kuntajohtajan arkeen ja urapolkuihin. Ei ole yhtä tapaa olla kuntajohtaja tai tulla sellaiseksi.

Keväällä Kunnallisalan kehittämssäätiö otti loikan äänimedian maailmaan ja tuotti yhteistyössä Suomen Kuntajohtajat ry:n kanssa podcast-sarjan, jossa sukelletaan kuntajohtamisen ytimeen. Sarjaa, jossa kuntajohtajavieraat jakavat paloja omasta arjestaan, unelmistaan ja onnistumisistaan, juontavat Kunnallisalan kehittämssäätiön toimitusjohtaja **Jenni Airaksinen** sekä Suomen Kuntajohtajat ry:n puheenjohtaja, Kempeleen kunnanjohtaja **Tuomas Lohi**.

– Idea lähti liikkeelle siitä, kun

pohdimme kuntajohtajien kanssa, mikä olisi hauska tapa tuoda esille kuntajohtamisen moninaisuutta ja kuntatyön merkityksellisyyttä. Tosi helposti julkisessa keskustelussa pyöritellään vain kuntajohtamisen pulmia ja ongelmia, ja tuntuu, että ihmiset joskus jopa ihmettelevät, miten joku sellaiseen hommaan edes lähtee. Halusimme tuoda keskusteluun variaatiota ja tuoda esiin sitä, kuinka erilaisia kunnat ja kuntajohtajat ovat, Airaksinen kertoo.

– Podcast tuntui sopivalta muodolta, sillä tiedämme, että ihmiset

Podcast-sarjan vieraina: Mikko Kärnä, Minna Arve, Timo Koivisto...

ovat nykyisin valtavan kiireisiä. Ajatuksena on, että kun ihminen lähtee vaikka lenkille palautumaan, voi samalla kuunnella sivistävää ja kiinnostavaa materiaalia. Olen itsekkin podcastien suurkuluttaja.

Kahdeksan kuntajohtajaa

Podcast-sarjan ensimmäinen tuotantokausi sisältää yhdeksän noin puolen tunnin mittaista jaksoa, ja ne ovat kuunneltavissa Spotifyssa. Kahdeksassa ensimmäisessä jaksossa on vieraana yksi kuntajohtaja. Airaksinen kertoo, että vieraat valikoitiin sillä perusteella, että he edustavat hyvin erikokoisia ja -tyyppisiä kuntia.

– Mukana on niin maaseutu-mainen pieni kunta kuin kansainvälistyvä suuri kunta, ja mukaan mahtuu myös kehyskunta avaamaan sitä, millaista on elää ja kehittää ison kaupungin kyljessä.

Jaksot haluttiin myös teemoittaa.

– Yksi jakso pureutuu talouden tasapainottamiseen, yksi matkailuun, yksi ilmastotoimiin ja niin edelleen. Lähdimme ideoimaan aihe edellä, ja sen jälkeen valitsimme kunnan ja sieltä kuntajohtajan, jolla on kokemusta kyseisen aihepiirin parissa työskentelystä.

Podcast-sarjan ensimmäisen jaksoson vieraana on Rautavaaran kunnanjohtaja **Mikko Kärnä**, joka tunnetaan vauhdikkaana viestijänä, joka ei pelkää sanoa mielipiteitään ääneen. Kuulemme, miltä kuntajohtaminen näyttää ja tuntuu alle kymmenen vauvan pienessä kunnassa, ja mitkä ovat erikoisimmat Kärnän kohdalle osuneet kuntajohtajan työtehtävät.

Toisessa jaksossa käsitellään Turun kuulumisia, ja vieraana on kaupungin pormestari **Minna Arve**. Keskustelussa sukellaan erityisesti siihen, kuinka kansainvälistyvä kaupunki kasvattaa omaa pitovo-

maansa houkutelukseen kansainvälisiä osaajia ja miten voimme edistää maahanmuuttaneiden osallisuutta kunnissa – saati ratkoa koko maailmaa ravistelevaa ilmastokriisiä kuntien hiilineutraaliustavoitteiden tasolla.

Podcast-sarjan kolmannessa jaksossa ääneen pääsee Jyväskylän kaupunginjohtaja **Timo Koivisto**, joka kertoo, kuinka yliopistokaupunkia johdetaan. Hän avaa myös omaa polkuaan kaupunginjohtajaksi, ja saa kiinnittämään katseen nykyhetkeä isompiin linjoihin ja tavoitteisiin. Yliopistokaupungille on nimittäin elämän ja kuoleman kysymys varmistaa, että opiskelijoille on tarjolla harjoittelupaikkoja ja työpaikkoja myös valmistumisen jälkeen.

Neljäs jakso avaa erityisesti sitä, kuinka kasvavaa kehyskuntaa johdetaan. Jututettavana on Pirkkalan kansliapäällikkö **Jaakko Joensuu**. Jakso nostaa elinvoimaisuuden ja

jatkun >

...Jaakko Joensuu, Soila Lahti, Tommi Kasurinen, Vivi Marttila ja Stina Mattila.

jatkun >

kasvun mahdollisuudet esiin koko alueen näkökulmasta inspiroivalla tavalla.

Viidennessä jaksossa pureudutaan talouden tasapainottamiseen, ja siihen asiantuntijuutta tuo Kuopion kaupunginjohtaja **Soila Lahti**, joka on onnistuneesti johtanut kaupunkiaan kohti vakaampaa taloudellista tulevaisuutta. Jaksossa avautuu harvinainen näkymä kuntatalouden maailmaan, jossa jokaisen euron takaa löytyykin ihminen.

Kuudennessa jaksossa matkataan pohjoiseen, aina Inariin saakka, kun kunnanjohtaja **Tommi Kasurinen** avaa näkymiä kuntamatkailun ja rajakuntien johtamisen maailmaan. Matkailu ei näy Inarissa ainoastaan majoitusliiketoimintana, vaan laajempaan yritysten verkostona kampaamoista siivousalalle asti. Yrittäjien innostus on tarttuvaa, mutta millä tavoin kunnan päätöksentekorakenne taipuu yrittäjien nopeampitempoinen tarpeisiin?

Seitsemäs jakso käsittelee erityisesti vihreää siirtymää. Esimerkki löytyi Simon kunnasta ja vieraana on kunnanjohtaja **Vivi Marttila**. Lohipitäjässä Perämeren rannikolla on tehty paljon konkreettista siirtymää puhtaaseen energiaan. Miten tähän on päästy ja mitä se on johtamiselta ja päätöksenteolta vaatinut?

Kahdeksanteen jaksoon vieraaksi saatiin kaksikielisen kaupungin edustaja, Kokkolan kaupunginjohtaja **Stina Mattila**, jonka kanssa keskustellaan myös siitä, kuinka kaupungissa on onnistuttu ajattelemaan teollistuminen uudelleen: perinteinen raskas teollisuus on saanut rinnalleen uusia, kestävästi kehitykseen ja vihreään siirtymään perustuvia toimialoja. Ja miten kuntajohtamiseen vaikuttaa se, kun elämä näyttää arvaamattomuutensa?

Kauden viimeisessä jaksossa, bonusjaksossa, Jenni ja Tuomas käyvät läpi opit kahdeksan kunnan ja kahdeksan johtajan tarinoista. Mi-

kä yllätti, mikä lämmitti ja mitä tästä kaikesta voimme sanoa? Mikä on kuntajohtamisen mieli?

Mielekästä kuunneltavaa

Jenni Airaksinen kertoo, että podcast-sarjaa on jo tähän mennessä kuunneltu yllättävänkin paljon. Myös palaute on ollut positiivista ja kuulijat ovat lähettäneet ehdotuksia uusiksi teemoiksi. Voisi siis olettaa, että podcast-sarja saa jatkoa. Miten on?

– Kyllä me varmasti ainakin jonkinlaisena versiona tätä jatkamme, sillä sarjaa on ollut todella mielekasta tehdä, ja palautteen perusteella myös mielekästä kuunnella, Airaksinen toteaa. •

➔ *Taksot voit kuunnella täältä:*

Hallitus saa kansalta

ENEMMÄN RISUJA KUIN RUUSUJA

Enemmistön mielestä hallitus on epäonnistunut sote-asioissa sekä työllisyyden ja maan talouden hoidossa. Kiitettävä arvosana helittää vain ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa.

iStockphoto

Huhtikuun 2025 kunta- ja aluevaalien jälkeen toteutetussa kyselyssä selvitettiin kansalaisten mielipiteitä maan hallituksen onnistumisesta eri asioissa. Kunnallisalan kehittämissäätiö KAKSin tutkimuksessa vastaajat arvioivat hallituksen onnistumista 16 eri asiassa.

Leimaa-antavaa tuloksissa on se, että väestö kitsastelee hyvien arvosanojen antamisessa. Kansalaisten enemmistö kiittelee hallitusta vahvasti vain yhdessä asiassa kuudestatoista. Enemmistö antaa erittäin tai melko hyvän arvosanan ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa (58%). Tämän lisäksi hallitus saa näkyvässä määrin suitsutusta EU-asioiden hoitamisesta (41%).

Huomattavaa tyytymättömyyttä kohdentuu sosiaali- ja terveydenhuoltoon sekä työllisyyttä koskevien asioiden hoitoon. Selvä enemmistö suomalaisista arvioi hallituksen onnistuneen heikosti sote-asioissa (61%) ja työllisyyden hoidossa (61%). Enemmistö tyrmää myös maan taloudellista tilaa koskevat hallituksen toimet (54%). Näkyvässä määrin tyytymättömyyttä kohdentuu lisäksi maahanmuuttoa ja verotusta sivuaviin asioihin.

Arvosanat maan hallitukselle ovat eräiltä osin muuttuneet viime vuoden kesäkuusta. Aiempaa tyytyväisempiä kansalaiset ovat hallituksen tekemisiin EU:ta sekä energian hintaa ja riittävyttä koskevissa kysymyksissä. Aiempaa enemmän tyy-

tymättömyyttä ilmenee hallituksen toimissa työllisyyden ja maan talouden tilan parantamiseksi.

Näkemyksiä hallituksen saavutuksista on mahdollista verrata myös arvioihin Marinin hallituksen toimista edellisellä vaalikaudella vastaavana ajankohtana, pari vuotta vaalikauden käynnistäneiden eduskuntavaalien jälkeen. Marinin hallitus sai tässä vaiheessa lähes kaikilta osin parempia arvosanoja kuin nykyinen Orpon hallitus. Nykyhallitus on suosituimpi ainoastaan ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa.

Kyselyvastaajien puoluekanta heijastuu näkemyksissä. Oppositio puolueiden kannattajille tuottaa tuskaa antaa hallitukselle hyviä arvosanoja. Kuitenkin ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa hallitusta kiittelee lähes puolet oppositio puolueiden tukijoista (46%).

Muissa asioissa hallitus ei saa oppositio puolueiden kannattajilta juurikaan tunnustusta. Hallitus puolueiden tukijat puolestaan antavat hallitukselle runsaasti hyviä arvosanoja lähes kaikissa asioissa, joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta. Melko vaatimattomaksi hallitus puolueiden tukijat arvioivat hallituksen toimet työllisyyden hoidossa.

KAKS – Kunnallisalan kehittämissäätiön tutkimuksen toteutti Verian (aiemmin Kantar Public). Tutkimusaineisto on koottu Gallup Kanavalla 18.–24.4.2025. Haastatteluja tehtiin yhteensä 1.042. Vastaajat edustavat maamme täysi-ikäistä väestöä Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Tutkimuksen tulosten virhemarginaali on koko aineiston tasolla suurimmillaan vajaat kolme prosenttiyksikköä suuntaansa.

TYÖLLISYYSALUEIDEN VALMISTELUSSA KOROSTUI **lähipalvelujen saaminen joka kuntaan**

Itä-Suomen yliopiston alue- ja kuntatutkimuskeskus Spatian tekemä tutkimus osoittaa, että työnhakijoiden ja työnantajien lähipalvelujen lisääminen sekä työvoimapalvelujen uudistaminen ovat kuntien ja työllisyysalueiden toiminnan keskiössä.

Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut siirtyivät valtiolta kuntien muodostamille työllisyysalueille vuoden 2025 alussa. Uudistuksen tavoitteena on lisätä työllisyyttä sekä vahvistaa alueiden elinvoimaa ja kilpailukykyä. Uudistuksen myötä syntyi 45 työllisyysaluetta, jotka järjestävät alueensa julkiset työllisyys- ja yrityspalvelut. Työllisyysalueelta edellytetään vähintään 20 000 henkilön työvoima-

mapohjaa, ja sen on muodostettava maantieteellisesti yhtenäinen, työmarkkinoiden ja työssäkäynnin kannalta toimiva alue.

Tutkimuksessa selvitettiin uuden työllisyysalueiden muodostamista sekä työvoima- ja yrityspalvelujen järjestämisen valmistelua työllisyysalueilla. Eri puolilla Suomea toteutetut työllisyyden kuntakoikeilut edesauttoivat työllisyysalueiden muodostamista. Ne lisäsivät

alueiden osaamista ja ymmärrystä lakisääteisten työllisyyspalvelujen hoitamisesta. Paikallistuntemus ja työllisyyspalvelujen kytkeminen osaksi koulutus-, elinvoima- ja hyvinvointipalveluja on voimavara työllisyyden edistämisessä.

Viranomaistoimivallan jaossa on eroja

Suurin osa työllisyysalueista päätyi vastuukuntamalliin, jossa yksi kunta toimii työvoimaviranomaisena. Kuntayhtymämallilla toimii vain kaksi työllisyysaluetta. Vastuukunta ja kuntayhtymä käyttävät työvoimaviranomaiselle kuuluvaa toimivaltaa ja voivat jakaa sitä toisen kunnan tai kuntayhtymän viranhaltijalle.

Viranomaistoimivallan jaossa on suuria eroja työllisyysalueiden kesken. Selvityksen perusteella erityisesti pienet kunnat pelkäsivät, ettei niillä ole riittävästi mahdollisuuksia vaikuttaa työllisyyden hoitoon ja rahoitusvastuisiin, kun viranomaistoimivalta keskittyy vastuukunnalle. Osa kunnista valitsikin työllisyysalueen, joka antoi niille eniten vaikutusmahdollisuuksia.

– Työllisyyspalvelut eivät siis ainoastaan siirtyneet valtiolta työllisyysalueille, vaan niitä uudistetaan paikallisia tarpeita vastaaviksi. Myös eri toimijoiden palvelutarjonnan yhteensovittaminen uusien ratkaisujen löytämiseksi työllisyyden edistämiseksi on tärkeää, toteaa erikoistutkija **Arja Kurvinen**.

➔ Tutkimuksen rahoitti Kales.
Lue tutkimusjulkaisu cales.fi

VALIDIA

VOIKO TULEVAISUUDESSA OLLA INHIMILLISTÄ HOIVAA ILMAN TEKNOLOGIAA?

Suomi tulee olemaan ensimmäisiä maita Euroopassa, joka kohtaa seuraavan hoivakriisin; hoivan tarpeessa olevia ikääntyviä kansalaisia tulee olemaan ennätysmäärä suhteessa työssäkäyviin ja tähän yhdistyy massiivinen työvoima- ja kustannushaaste.

Monet ei-hoivatyötä olevat tehtävät, kuten kirjaaminen ja järjestelmien hallinta, ovat syntyneet lainsäädännön sekä viranomaisten sääntelyn ja regulaation myötä. Hallinnollisen työn lisääntyminen on toki parantanut sote-palveluiden läpinäkyvyyttä, turvallisuutta, asiakas- ja potilaisoikeuksia sekä palvelujen laatua, mutta vienyt hoitajien aikaa pois varsinaisesta asiakas- ja potilastyöstä.

Hoitajien kokonaistarve ei siis ole vähenemässä, mutta sitä pitäisi jakaa teknologian myötä eri tavalla ja eri tehtäviin. Vain hyödyntämällä teknologiaa, pystymme säilyttämään henkilötyövoimaa inhimillisiin kohtaamisiin. Siis sinne, missä sitä eniten tarvitaan.

**SUOMI
AREENA**

Hoivateknologian täysimääräinen hyödyntäminen edellyttäisi lainsäädännön ja käytäntöjen kehittämistä ja koko sote-sektorin tulisi nähdä teknologian rooli mahdollisuutena parantaa yhteiskunnan hoivapalveluita.

**Tule kuulemaan keskustel-
amme SuomiAreenaan Poriin
24.6. klo 11 alkaen Eetunaukion
lavalle tai seuraa ohjelmaa
MTV:n Katsomosta.**

Keskustelemme futuristi ja tietokirjailija Perttu Pölösen johdolla aiheesta: *Ei hoivaa ilman teknologiaa ja tekoälyä.*

**ASUMINEN | KUNTOUTUS |
HENKILÖKOHTAINEN APU | PÄIVÄTOIMINTA**

teksti | Maria Markus kuvat | Merja Ojala

Oppia ikä kaikki!

Elinikäistä oppimista voi hyvin ajatella kunnan tärkeimpänä investointina, sillä oppiminen, osaaminen ja hyvinvointi kulkevat käsi kädessä.

Koulutustutkimuksen professori emeritus **Jouni Välijärvi** on tehnyt pitkän uran koulutuksen kehittämisen parissa Jyväskylän yliopistossa Koulutuksen tutkimuslaitoksessa sekä kasvatus-tieteiden ja psykologian tiedekunnassa. On päivänselvää, että hänen mielestään koulutuksen yhteiskunnallista merkitystä ei voi liikaa korostaa.

”Yhteisöön kasvamisen mahdollistajana koulun merkitys on korvaamaton”, todetaan hänen toimittamassaan kirjassa *Maailma muuttuu – muuttuuko koulukin?* (Docendo 2018).

Välijärvi on vakaasti elinikäisen oppimisen puolestapuhuja, ja asiasta keskusteltaessa hän nostaa ensimmäisenä tärkeänä seikkana esiin sen, että elinikäisellä oppimisella on vahva yhteys perusopetukseen.

– Minua kiusaa, kun näitä tarkastellaan erillisinä asioina, hän totea.

Yksi syy asioiden erilliseen tarkasteluun ja siitä aiheutuviin ongelmiin johtuu Välijärven mukaan siitä, että opetushallinto rakentuu edelleen erillisistä palasista ja päätöksenteko on muutenkin aivan liian siiloutunutta.

Häntä huolestaa tällä hetkellä erityisesti koulumaailman ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyön toimimattomuus.

– Kun lapsi tai perhe hakee apua, he kohtaavat helposti rinnakkaisia

maailmoja – irrallisia järjestelmiä, jotka eivät toimi yhteen. Nykyinen järjestelmä kiinnittää huomiota joko kouluun tai soteen, vaikka lasten ja perheiden ongelmat ylittävät nämä rajat jatkuvasti. Meidän pitäisi katsoa asioita kokonaisuutena, lapsen ja nuoren näkökulmasta.

Nyt olisi hänen mielestään olennaista ymmärtää, että yhteiskunnassamme on tapahtunut 2000-luvulla paljon sellaista, mikä on heikentänyt lasten hyvinvointia.

– Minua puhuttelee esimerkiksi lapsiköyhyys aika syvältä: mitä se tarkoittaa lapselle ja kuinka se on selvästi kasvava ongelma. On lapsia, jotka kantavat vastuuta ja huolta koko muusta perheestään. Ei silloin voi keskittyä opintoihin. Usein opettaja on ensimmäinen henkilö, joka huomaa, että lapsella ei ole kaikki hyvin.

Hän korostaa, että kun lapsilla nähdään käyttäytymisongelmia, kyseessä on usein luonnollinen reaktio asioihin, joita ei voi pitää sisällään. Kyse ei ole siitä, että lapset olisivat jotenkin pahantahtoisia tai ilkeitä. Ongelmien juurisyihin voi päästä käsiksi vain lasta kuunnellen ja lapsen ehdoilla.

Yksi konkreettinen askel parempaan olisi hänen mielestään perusopetuslain ja oppilashuoltolain yhdistäminen.

– Olisi tärkeää, että poliittiselta suunnalta tulisi tällaista viestiä. Oppimista ja hyvinvointia ei voi enää käsitellä erillään.

Kun lapsilla nähdään käyttäytymisongelmia, kyseessä on usein luonnollinen reaktio asioihin, joita ei voi pitää sisällään.

JOUNI VÄLIJÄRVI

- Koulutustutkimuksen professori, emeritus JY Koulutuksen tutkimuslaitos sekä kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta
- Vuoden koulutusvaikuttaja 2018 (OAJ), Sivistyksen suunnannäyttäjä 2012 (Kuntaliitto), Kuntaliiton kultainen kunniamerkki 2021
- Asuu Laukaan Leppävedellä
- Aloittanut oman koulupolkunsa Rantsilan Mankilankylän kansakoulussa
- Oma lempiaine kansakoulussa: lukeminen
- Perhe: vaimo, kaksi lasta, viisi lastenlasta
- Harrastaa lukemista, vaeltelua ja 60-luvun musiikkia
- Motto: Opiskelu kannattaa aina

Maailma muuttuu

Suuri ja väistämätön kysymys Jouni Välijärven mukaan nyt ja lähitulevaisuudessa on se, kuinka pystymme rakentamaan koulutusjärjestelmän, joka yhtä aikaa varmistaa, että jokaisella on oikeus koulutukseen ja joka toisaalta luo edellytykset jatkuvalla oppimiselle.

Mutta eikö meillä sellainen jo olekin, ja varsin arvostettukin? Suomalaista peruskouluahan tullaan ihmettelemään eri puolilta maailmaa, koululaisemme ovat ainakin viime vuosiin asti loistaneet PISA-tutkimuksissa, ja edelleenkin suomalaisnuorten osaaminen on OECD-keskiarvon yläpuolella.

Huolta kuitenkin herättää se, että nykyinen nuorten lukutaito sekä matematiikan ja luonnontieteiden osaaminen jää noin 1,5 kouluvuotta jälkeen siitä, mitä se oli vuosituhan-

nen alussa. Noin joka neljännellä eväät eivät riitä jatko-opintojen vaatimuksiin. Samaan aikaan koulutuksesta on tullut yhä välttämättömpi ehto hyvään tulevaisuuteen. Peruskoulu riittää pohjaksi yhä harvempiin töihin.

– Tässä täytyy erottaa kaksi eri ulottuvuutta. Ensinnäkin taidot eli akateeminen osaaminen, mutta mielestäni vielä tärkeämpänä asenteellinen puoli. Sitäkin mitataan PISA-tutkimuksissa, mutta se ei näy keskusteluissa yhtä paljon. Siinä on kyse lasten hyvinvoinnista ja motivaatiosta, ja ne ovat heikkenemässä,

hän kertoo ja lisää, että myös oppimiserot ovat kasvaneet hälyttävästi.

– Esimerkiksi lukutaidossa ero vastaa noin 6–7 kouluvuotta, kun peruskoulun lopussa verrataan parhaiten ja heikoimmin menestyvää kymmenystä oppilaista. Digitaidoissa jopa kolmasosa päättää peruskoulun ilman riittäviä valmiuksia jatko-opintoihin tai työhön.

Hän painottaa, että jos luottamus omaan osaamiseen katoaa tai on hyvin alhainen peruskoulun päättämisen aikaan, edellytykset jatkuvalla oppimiselle ovat aika epärealistiset.

jatkun >

Nykyinen nuorten lukutaito sekä matematiikan ja luonnontieteiden osaaminen jää noin 1,5 kouluvuotta jälkeen siitä, mitä se oli vuosituhan-

Lukuharrastuksella on hyvin vahva yhteys oppimistuloksiin.

jatkuv >

– Koulun keskeisin tehtävä, vahvistaa oppimisen halua ja luottamusta omaan itseen, mainitaan myös uusissa perusopetussuunnitelman perusteissa, hän muistuttaa.

– Kielteisiin asenteisiin ja puutteisiin ydintoivoissa sisältyy vakava riski jatkuvan oppimisen perustan pettämisestä. Siksi tulevaisuuden peruskoulun tulisikin voida taata jokaiselle nuorelle riittävät valmiudet huolehtia läpi elämän jatkuvasta osaamisensa kehittämisestä. Tällaisen ”osaamistakuun” toteutuminen edellyttää lisää huomiota elämäntaitaisen opinpolun eheyden varmistamiseen. Laadukkaan opetuksen varmistaminen ei pelkästään enää riitä.

Myös digitalisaatiolla on valtava merkitys meneillään olevassa murroksessa, ja koulut kilpailevat muiden muiden informaatiolähteiden kanssa.

– Esimerkiksi lasten lukuharrastus on dramaattisesti vähentynyt digitalisaation myötä. Vielä 2000-luvun alussa Suomi erottautui positiivisesti sillä, että lapset ja erityisesti tytöt lukivat todella paljon. Lukuharrastuksella on hyvin vahva yhteys oppimistuloksiin.

Perinteinen ajatus siitä, että koulu tietää, mikä on hyväksi, ei Välijärven mukaan enää riitä. Hänen mukaansa meillä on edelleen järjestelmä, jossa tasa-arvo määritellään tarjonnan kautta: kaikille sama koulupolku, sama kesto, samanikäisinä. Myös nuorten elämämpiirien kasvava alueellinen vaihtelu lisää jouston tarvetta opetuksen järjestämiseen. Tarvitaan enemmän ymmärrystä oppilaiden erilaisista lähtökohdista – ei lisää normeja ja kuria.

Hän varoittaa, että jos jatkamme vanhoilla keinoilla, koulun merki-

tys ja sen kokema arvostus nuorten silmissä murenee. Silloin on vaarana, että myös perheiden luottamus kouluun heikkenee ja yksityinen vaihtoehto alkaa houkutella. Se taas murentaa uskoa yhteiseen, julkiseen koulujärjestelmään, mikä on ollut yksi suomalaisen yhteiskunnan menestystekijöistä.

Koulunkin on muututtava

Mitä sitten pitäisi tehdä? Suomalaisen peruskoulun 50-vuotista historiaa voidaan pitää menestystarina, joka näyttää ainakin joltain osin tulleen tiensä päähän. Millainen on koulu, joka elää seuraavat 50 vuotta?

– Jos mitään ei tehdä, aika ajaa ohi. Ollaan kuitenkin aika perimmäisten kysymysten äärellä. Kysymysten, jotka voivat horjuttaa jopa koko nykyisen koulutusjärjestelmämme ja opettajuuden ydintä.

Välijärven mielestä meidän olisi uskallettava haastaa koulun perinteinen asiantuntijarooli ja siirtyä kohti vuorovaikutteisempaa tapaa kohdata lapset – myös digitaalisessa ympäristössä. Maailma muuttuu, ja koulun on muututtava sen mukana.

– Nyt olisi tärkeää kuunnella nuorten todellisuutta ja tarttua heidän ongelmiinsa, sillä ilman aitoa kohtaamista etäännyttään. Koulun pitäisi tarjota valmiuksia käsitellä erilaisia aikaamme liittyviä asioita ja ilmiöitä, hankaliakin. Viestin pitäisi olla sellainen, että halutaan kuulla, ja että mietitään asioita yhdessä. Tapaamme elää haastetaan tavalla, johon meillä aikuisilla tuntuu olevan vain vähän valmiita ratkaisuja. Nuorten tapa kohdata esimerkiksi ilmastomuutoksen ja digitalisaation muutosvoimaa voi lopulta olla paljon realistisempi ja kestävämpi

iStockphoto

kuin aikuisista huokuva hämmennys ja epävarmuus.

Kouluissa ja kunnissa lasten kuuleminen herkillä korvalla lähtee Välijärven mukaan luottamuksen rakentamisesta, ja siihen päästään pienin askelin. Yksi konkreettinen keino voisi olla se, että lapset pääsisivät muokkaamaan oman koulunsa ja vapaa-aikansa fyysisistä ympäristöistä.

– Oppilaista 80 % sanoo kouluterveyskyselyssä, ettei heillä ole mitään mahdollisuuksia vaikuttaa koulujen toimintaan. Tämä voisi olla

Pienikin kokemus siitä, että voi itse vaikuttaa koulun toimintaan, saattaa olla todella iso juttu ja alku uudelle toimintakulttuurille.

yksi hyvä lähtökohta. Pienikin kokemus siitä, että voi itse vaikuttaa koulun toimintaan, saattaa olla todella iso juttu ja alku uudelle toimintakulttuurille.

Hänen mielestään myös vanhemmat olisi saatava entistä enemmän mukaan koulun toimintaan, ja entistä positiivisemmalla tavalla. Perinne on ollut ehkä vähän negatiivissävyinen ja esimerkiksi vanhempainillat ovat olleet karrikoidusti sitä, mitä niiden ei pitäisi olla, eli että opettaja puhuu ja vanhemmat kuuntelevat.

Mutta vaikka kaikki tuntuu nyt muuttuvan, yksi asia Välijärven mukaan pysyy: lasten ja nuorten tarve luotettavaan aikuiseen.

– Kun toimin tutkijana peruskouluissa ja lukioissa, huomasin, kuinka paljon nuoret kaipaivat keskusteluyhteyttä aikuisiin. Kun kysyttiin, millainen opettaja on hyvä, vastaus oli, että sellainen, jonka kanssa voi keskustella muustakin kuin matikasta. Luottamussuhteen rakentaminen aikuiseen on perusasia, joka ei muutu tai korvaudu.

jatkun >

Tarvitsemme lisää työelämälähtöisyyttä, kurkistuksia erilaisiin opetuskonteksteihin jo koulutuksen alkuvaiheessa.

jatkuu >

Nuoret kaipaavat paitsi teorian tietoa, myös kokemustietoa.

Hän on ollut jo kauan sitä mieltä, että opetussuunnitelmiin on vyörytetty niin paljon tietoa, että tunteiden ja motivointi jäävät koulun arjessa usein liian vähälle huomiolle. Peruskoulun suunta pitäisi kääntää tietokeskeisyydestä kasvatuskeskeisyyteen. Se puolestaan vaatii vielä paljon muun muassa opettajien ja rehtorien täydennyskoulutusta.

Opettajuus elinikäisen oppimisen esimerkkinä

Niin, miten suomalainen opettajan koulutus vastaa nykyajan haasteisiin, pysykö se muutosten mukana? Jyväskylän yliopiston opettajan koulutuslaitoksen johtajan **Sirpa Eskelä-Haapasen** mukaan ongelmat ovat tiedossa ja ratkaisujakin on, mutta nyt pitäisi uskaltaa implementoida ne käytäntöön.

– Tiedämme, että suomalainen koulu on käännekohdassa. Oppilasmäärät laskevat, alueellinen eriarvoisuus kasvaa, lasten oikeudet laaja-alaiseen oppimiseen ovat kaventuneet ja opettajapula uhkaa koulujen arkea erityisesti harvaan asutuilla alueilla, hän listaa, mutta kertoo näkevänsä tulevaisuuden koulutuspolitiikan kuitenkin positiivisessa valossa.

– Kaikilla sidosryhmillä on yhteinen ymmärrys siitä, mihin kehitystä pitää viedä. Opettajuuden pitää pysyä yhteiskunnan muutoksen mukana, ja itse asiassa kulkea sen etujoukoissa.

Yksi keskeisistä konkreettisista toimenpiteistä voisi hänen mukaansa olla se, että jäykkä jako luokanopettajan, aineenopettajan ja erityisopettajan koulutuspolkuihin jo hakuvaiheessa pitäisi murtaa. Tilalle kaivataan yhteistä, geneeristä opettajuuden alkupolkua, joka an-

taisi opiskelijoille mahdollisuuden tutustua eri tehtäväalueisiin ennen lopullista suuntautumista.

– Tarvitsemme lisää työelämälähtöisyyttä, kurkistuksia erilaisiin opetuskonteksteihin jo koulutuksen alkuvaiheessa. Tämä vaatii lakimuutoksia, mutta myös asennemuutosta.

Eskelä-Haapanen kertoo, että kentällä on puhuttu jo pitkään siitä, kuinka suurena shokkina vastavalmistuneet kokevat työelämään siirtymisen. Siksi harjoittelujaksojen pitäisi sijoittua laajasti eri puolille maata – niin urbaaniin monikieliseen ympäristöön kuin maaseudun syrjäkouluihin – ja kokemusta tulisi saada myös moninaisista tuen tarpeista ja niihin vastaamisesta.

– Opettajien kohtaanto-ongelma ei ole siitä kiinni, etteikö opettajia olisi. Meillä puuttuu rekisteri, joka näyttäisi, missä ja millaisia kelpoisia opettajia on saatavilla.

SIRPA ESKELÄ-HAAPANEN

- KT, dosentti ja Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitoksen johtaja
- Esi- ja alkuopetuksen pedagogiikan yliopistonlehtori asiantuntija-alueinaan erityisesti lukemaan ja kirjoittamaan oppiminen ja opettaminen
- Asuu Pirkanmaalla Hämeenkyrössä ja viikolla Säynätsalossa
- Aloittanut koulunkäyntinsä Saukon kansakoulussa Ikaalisissa
- Lempiaiine koulussa: matematiikka
- Perhe: aviomies, neljä aikuista lasta ja kaksi lastenlasta sekä kuusitoistavuotias kissa
- Harrastaa puutarhanhoitoa ja on intohimoinen WRC-fani (rallin MM-sarja)
- Lempikirjat vaihtelevat, klassikot jäävät, tällä hetkellä Trude Teigen *Isoäiti tanssi sateessa*

Opettajan työn luonne muuttuu jatkuvasti. Siksi opettajuus ei voi olla valmis paketti, vaan elinikäisen oppimisen esimerkki. Malli, jossa osa maisterivaiheen opinnoista suoritettaisiin vasta työelämässä, voisi tuoda joustoa ja tukea ammatilliseen kasvuun.

– Miksi emme voisi antaa opettajakelpoisuutta vasta, kun opettaja on ollut hetken kentällä ja tunnistanut, mihin haluaa erikoistua ja miten hänen tulee osaamistaan täydentää? Tämä vaatisi kunnilta rohkeutta palkata myös ”ei-vielä-valmiita” opettajia ja päättäjiltä kelpoisuusvaatimusten päivittämistä.

Kuntien pitäisi hänen mukaansa myös pystyä kohdentamaan rahoitusta opettajien täydennyskoulutukseen.

– Opettajien kelpoisuuksia tulisi pystyä ketterämmin täydentämään. Tähän kehitetäänkin koko ajan rat-

kaisuja muun muassa avoimen yliopiston kanssa.

Yhdessä visioiden

Vaikka opetuksen kenttä näyttäytyy helposti melko sirpaleisena, Eskelä-Haapanen korostaa yhteistyön merkitystä. Hän pitää merkittävänä, että eri tahot, kuten opettajankoulutuslaitokset, opetushallinto, kunnat ja järjestöt, istuvat yhä useammin saman pöydän ääreen.

– Meillä on Suomessa pienuuden etu. Jos haluaisimme muuttaa opettajankoulutuksen rakenteita, se olisi täysin mahdollista. Tarvitaan vain muutosagentteja, joilla on visio ja valoa, ja jotka jaksavat purkaa esteitä systemaattisesti. Se on selvää, että tulevaisuuden koulu ei rakennu yksin. Sen rakentamiseen tarvitaan koko yhteiskunta ja ennen kaikkea tahtotila. •

Avoin yliopisto on vahva toimija Suomen Ateenassa

Jyväskylää on kutsuttu Suomen Ateenaksi – eikä suinkaan ansiotta. Kaupunki tunnetaan vahvoista koulutusperinteistään, kuten Suomen vanhimma suomenkielisestä oppikoulusta Jyväskylän Lyseon lukiosta sekä ensimmäisestä suomenkielisestä opettajankoulutuslaitoksesta, jonka perintöä jatkaa nykyinen Jyväskylän yliopisto.

Kaupunki tunnetaan myös laajasta vapaan sivistystyön tarjonnasta. Esimerkiksi Jyväskylän yliopiston avoin yliopisto on Suomen suurin avoin yliopisto. Siellä opiskelee noin 27 000 opiskelijaa. Opiskelijat ovat eri-ikäisiä ja asuvat ympäri Suomea tai jopa maailmalla. Runsas verkkokurssitarjonta mahdollistaa joustavan, paikkaan ja aikaan sito mattoman opiskelun.

– Koulutus on perusoikeus, joka kuuluu kaikille. Sen tarjoaminen kaikissa elämänvaiheissa on meidän perustyötä, sanoo avoimen yliopis-

ton johtaja **Jukka Lerkkanen**.

Lapsille ja nuorille yliopistomaailmaa tehdään tutuksi jo JYUniorit-toiminnan eli lasten ja nuorten yliopiston sekä Keski-Suomen korkeakouluviikkojen kautta. Lukiolaisille tarjotaan mahdollisuus oikeisiin yliopisto-opintoihin, joista voi tulla myös osa lukio-opintoja – lukiolain hengen mukaisesti.

– Tässä olisi vielä paljon hyödyn-tämätöntä potentiaalia. Kunnat voisivat aktiivisemmin mahdollistaa nuorille korkeakoulumaistiaisia ja rakentaa yhteistyötä alueen oppilaitosten kanssa.

Työelämässä elinikäinen oppiminen konkretisoituu täydennyskoulutuksessa ja osaamisen kehittämisessä. Kuntien henkilöstölle tarjottavat koulutusmahdollisuudet – erityisesti opettajille ja hoitohenkilökunnalle – ovat avainasemassa. Avoimen yliopiston opintotarjonta hyödyttää myös elinkeinoelämää ympäri maakuntia. Lerkkanen ker-

too, että esimerkiksi Äänekoskella avoimen yliopiston ja ammattikorkeakoulun yhteistyö on tuottanut mitattavaa hyötyä kaupungin osamistarpeisiin.

Avoin yliopisto tarjoaa koulutusta myös eläkeikää lähestyville tai jo eläkkeellä oleville.

– Hyväkuntoiset seniorit voivat olla suuri yhteiskunnallinen resurssi – jos heidät osataan kutsua mukaan. Tulevaisuudessa senioreiden

osaamisen kehittäminen voi olla tärkeä keino paikata työvoimapulaa, samoin kuin työperäisen maahanmuuton edistäminen ja maahan muuttavien osaamisen kehittäminen.

Vaikuttaa siis siltä, että Jyväskylässä on luotettu elinikäisen oppimisen tukemiseen keinona edistää alueen hyvinvointia ja elinvoimaa. Tästä koulutusmyönteisyydestä Jukka Lerkkanen on tyytyväinen. Hän

kuitenkin painottaa, kuinka tärkeää vapaan sivistystyön mahdollistaminen ja koulutuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ymmärtäminen on myös jatkossa.

– Leikkaukset uhkaavat tätä perustaa, joka on ollut osa Jyväskylän identiteettiä vuosikymmenien ajan. Nyt on ratkaisevan tärkeää tehdä oikeanlaisia päätöksiä.

Hän muistuttaa, että tärkeintä sivistyksen perustan rakentamista

on lopulta perusopetuksen turvaaminen.

– Valitettavasti tilanne ei perusopetuksen puolella ole kovin keuhuttava. Esimerkiksi oppimateriaaliin sijoitetaan aivan liian vähän ja jatkuvasti kuullaan kirjastojen lakkauttamisista. Ja se huolestaa, sillä koulutus ja sivistys on parasta syrjäytymisen ehkäisyä. Koulutus luo toivoa. •

HYVÄ KEHÄ SITOO KOULUUN

Koulussa tarvitaan aikaa oppilaan kiireettömälle kohtaamiselle. Se kiinnittää opintoihin. Koulujen aika on vedetty aivan liian kireälle, jotta aitoa kohtaamista syntyisi, pohtii apulais-professori, kasvatussosiologi Mira Kalalahti.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi on selvittänyt opinto-ohjauksen uusia muotoja perusopetuksessa, toisella asteella ja valmentavissa koulutuksissa. Samalla Karvi analysoi kouluun ja opintoihin kiinnittymistä oppijoiden ja henkilöstön haastattelujen pohjalta.

Apulaisprofessori **Mira Kalalahti** Jyväskylän yliopistosta on yksi arvion kirjoittajista. Hän toteaa, että koulutuspolitiikan näkökulmasta nyt on tarve todentaa, miten laajennetun oppivelvollisuuden tavoitteet on pystytty toteuttamaan.

Katseet kohdistuvat etenkin nivelvaiheeseen eli siirtymiseen kouluasteelta toiselle, jossa tavoitellaan nopeaa ja sujuvaa kiinnittymistä opintoihin.

– On huoli siitä, että nuoret eivät sujuvasti siirry toiselle asteel-

le eivätkä etene siellä opinnoissaan. Kouluhuvinvoinnin ja nivelvaiheen tutkijana katson, että toisen asteen valinnat tehdään nuorille hyvin haastavassa vaiheessa. Eivät kaikki ole siihen valmiita. Näen normaalinä, että toisella asteella vasta haetaan uutta suuntaa. Sitä pidetään ongelmana, mutta se ei sitä ole, Kalalahti huomauttaa.

Nuoret haluavat positiivista kohtaamista

Kouluun ja opintoihin kiinnittymisen on monitahoinen prosessi, jota Kalalahti kuvaa kehäksi. Siinä kokemukset vahvistavat toisiaan, ja toisaalta pienestäkin tekijästä voi syntyä suuria seurauksia. Perusoppilas, jolla on kavereita ja jolle oppiminen on helppoa, ei juuri tarvitse kiinnittymiseen tukea.

Kehä voi kuitenkin murtua yhden tekijän pettäessä. Kiusaaminen, sairastuminen, syrjintä tai rasismi kääntävät hyvienkin edellytysten kehän negatiiviseksi. Kalalahti jää pohtimaan, mihin oppilaat oikeastaan kiinnittyvät: kouluun, oppimiseen – vai yhteisöön.

jatkuu >

NÄEN NORMAALINA, ETTÄ TOISELLA ASTEELLA VASTA HAETAAN UUTTA SUUNTA.

jatkuu >

– Kaverisuhteet tukevat oppimista ja oppilasta tukee aina yhteisö. Jos kymppin oppilaalla ei ole kavereita, häneltä puuttuu koulunkäynnin sosiaalinen puoli, mikä vaikeuttaa kiinnittymistä. Jos taas matematiikan oppiminen on vaikeaa, kehoittaisin kokeilemaan, vahvistaisiko ryhmän toimintatapojen muuttaminen oppilaan muuta tukea. Ryhmässä tekeminen saattaa toimia, vaikka opettajan kanssa kertaaminen ei onnistuisi.

Karvin arvion keskeiseksi tulokseksi nousi nuorten toive positiivisista vuorovaikutuskokemuksista koulussa, vertaisten ja opettajien kanssa. Tätä voisivat nuorten mukaan auttaa monipuoliset ja aktivoivat oppimistehtävät sekä opinnot, jotka linkittyvät selvästi tulevaisuuden suunnitelmiin.

Koulun näkökulmasta vastaukset voivat tuntua vaativilta. Eikö tässä ole vielä onnistuttu?

– Tulos oli yllätys myös meille. En ajatellut, että nuoret haluaisivat enemmän vuorovaikutusta nimenomaan opettajien kanssa. Toisaal-

ta, ovatko nuorten toiveet kovinkaan vaativia? He haluavat kohtaamista ja kiireetöntä yhdessäolon aikaa. Ajattelen juuri sen kehän kautta: Kaverisuhteet ja opettajasuhteet muodostavat hyvän kehän. Sitä on vuorovaikutuksellinen prosessi.

Hyvä tuki on oikea-aikaista

Opintojen ohjauksen resurssit ovat Suomessa poikkeuksellisen hyvät, koska opo on sisällytetty perusopetukseen omana aineenaan. Kalalahden mukaan perusasteen ohjauksen resursseissa on kuntien välillä tuskin suurta vaihtelua, toisella asteella eroja on enemmän.

Kalahden aiemmassa Elinikäisen ohjauksen kansallinen arviointi-tutkimuksessa todettiin, että nuoret ovat tyytyväisiä ohjaukseen ja koulut tyytyväisiä opon resurssiin. Tästä huolimatta nuorille jää usein kokemus kohtaamattomuudesta.

– Jos opolla on 400 ohjattavaa, on selvää, ettei vuorovaikutusta synny kaikkien kanssa. Mutta kaikki eivät tarvitse tiivistä ohjausta. Kysymys on siitä, kohdentuuko resurssi oikein. Kohtaamattomuuden kokemusta ajattelen niin, että koulun ajassa pitäisi olla tilaa. Ei tarvita niinkään erikoisia manööverejä vaan aikaa hengittelylle ja ”mitä kuuluu” -kysymyksille. Sitä ei aina ole.

Kalalahti osoittaa kysymyksen kuntien sivistystoimille ja koulutuksen johtoon siitä, onko koulujen ar-

KUKA?

- Apulaisprofessori **Mira Kalalahti** työskentelee Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunnassa
- Kalalahti tutkii tasa-arvon, toimijuuden, ohjauksen ja koulutuksen kysymyksiä ja kirjoittaa aiheista aktiivisesti myös yleistajuisia tekstejä
- Tutkimuksia ja muita tieteellisiä raportteja Kalalahti on kirjoittanut noin 100 kappaletta

ki vedetty jo ajallisesti liian kireälle. Oppilaat ovat yhä moninaisempia ja kouluarjen huoltamiseen menee enemmän aikaa kuin aiemmin. Lisää aikaa koulujen arkeen ei ole kuitenkaan tullut.

– Jo opettajien yhteinen aika on käsittämättömän kortilla. Kun kysyn koulujen johtajilta yhteisistä kehittämispäivistä, kuulen opettajien kilpailevan veso-päivien aiheista.

**RYHMÄSSÄ TEKEMINEN
SAATTAÄ TOIMIA,
VAIKKA OPETTAJAN KANS
KERTAAMINEN EI ONNISTU.**

PIENISSÄ OPPILAITOKSISSA NIIN HENKILÖSTÖN KUIN NUORTEN KOKEMUKSET OLIVAT SUURIA POSITIIVISEMPIÄ.

esiin tuttujen opettajien ja keskustelukulttuurin merkityksen.

Koulun koko tai resurssien määrä ei Kalalahden mukaan kerrokaan ratkaisevasta asiasta, koulun kulttuurista.

– Keskustelu menee helposti siihen, että suuret koulut ovat kauheita eivätkä tue yhteisöllisyyttä. Jos suuri koulu ei tähän pysty, jotakin pitää muuttaa, mutta en näe, että suuret koulut eivät ole yhteisöllisiä. Vaatii vain enemmän suunnitelmallisuutta, jotta yhteisöllisyys syntyy.

Myös keskustelu opetusryhmien koosta on Kalalahden mukaan vanhakantaista.

– Mekaaninen luokkakoon laskenta ei riitä. Kun opetus toteutuu yhä enemmän joustavissa ryhmissä, pitää kiinnittää huomiota siihen, montako opettajaa on erilaisissa tilanteissa läsnä, mitä muita tukevia henkilöitä, ohjaajia ja sparraajia on käytettävissä, ja miten pysyviä he ovat – eli arvioida kokonaistilannetta.

Ammatillisen koulutuksen yksilöllisiä opintopolkuja Kalalahti pitää toimivina. Niiden myötä ei enää ajatella, että opintoihin kuuluu vain yksi orientoiva viikko, mikä jälkeen vasta päästään asiaan. Kun opiskelijoita aloittaa jatkuvan haun kautta ympäri vuoden, Kalalahti kehottaa oppilaitoksia kuitenkin kiinnittämään huomiota siihen, miten opintoihin kiinnittävää työtä tehdään, ja että sille on tilaa.

jatkuu >

Vanhempainvartteja pidän irvokkaana vitsinä yhteistyöstä. Ei viisi-toista minuuttia riitä rakentamaan yhteisöllisyyttä. Joten kyllä, ajasta ja resursseistakin puhumme, Kalalahti lataa ja muistuttaa, että johdon tehtävä on huolehtia koulujen hyvinvointityöstä.

– Aika on nimenomaan johtamiskysymys ja lukujärjestyskysymys.

Suunnitelmallisuus ja keskustelukulttuuri tukevat yhteisöä

Kun Karvin selvityksessä kysyttiin ohjaushenkilöstöltä yhteisöllisyyden ja toimijuuden tukemisen mahdollisuuksista, he arvioivat niiden toteutuvan oppilaitoksissaan melko hyvin. Pienissä oppilaitoksissa niin henkilöstön kuin nuorten kokemukset olivat suuria positiivisempia, ja nuoret toivat

Jari Lam/Lehtikuva

KOKO OPPIVELVOLLISUUDEN LAAJENTAMISEN PÄÄTAVOITE OLI, ETTÄ KAIKKI TEKEVÄT TOISEN ASTEEN TUTKINNON. NYT KOKO AJAN VÄHENNETÄÄN SITÄ AIKAA, MINKÄ YKSITTÄINEN OPPILAS SAA AMMATTIKOULUSSA OPETUSTA.

jatkuu >

Kalalahti oli mukana kirjoittamassa myös vasta ilmestynyttä teosta *Etäopetus perusopetuksen järjestämisessä*. Etäopetusta on yleisesti pidetty yhtenä kouluun kiinnittymistä heikentävänä tekijänä, mutta Kalalahti toteaa, ettei aiheesta ole vielä tutkimusta.

– On selvää, että yksin kotona verkon välityksellä opiskelu ei täytä opetuksen tavoitteita. On kuitenkin tilanteita, joissa on mahdollista pitää etänä koulunkäynnin liekkiä yllä, mutta vain lyhyen aikaa ja suunnitellusti. Myös verkon vertaisryhmät ja jopa ohjattu tuki voivat olla mahdollisia, mutta näistä meillä ei ole vielä kovin hyvää osaaamista.

Voiko ammattiin vielä kasvaa yhdessä opettajan kanssa?

Talvella hallitus leikkasi ammatillisesta koulutuksesta 140 miljoonaa ja kehysriihessä pieneni kuntien valtionosuus, mikä voi näkyä perusopetuksessa. Kun Kalalahdelta kysyy, heikkeneekö kouluun ja opintoihin kiinnittyminen talouden yhä kiristyessä, hän huokaa pitkään.

– Olen siitä ihan kauhean huolissani. Koko oppivelvollisuuden laajentamisen päätavoite oli, että kaikki tekevät toisen asteen tutkinnon. Nyt koko ajan vähennetään sitä aikaa, minkä yksittäinen oppilas saa ammattikoulussa opetusta. On hyvin riskialtis oletus, että oppilail-

la on niin paljon itseohjautuvuutta, mitä tämä vaatii.

Ammattikouluun tuleville nuorilla on lukioon suuntaavia enemmän vaihtelua kouluun kiinnittymisessä ja enemmän tuen tarpeita. Koulu on heille vahvasti kasvuympäristö, ei vain pätevyyttä tuottava laitos.

– Toinen riskialtis oletus on, että tutkinto ja taidot ovat riittävät tavoitteet koulutukselle. On huolehdittava, että koulussa on kiinni pitävä opettaja, se liima opintoihin. Jos koulun yhteisöllisyys heikkenee, jää ammattiin kasvaminen ja ammatti-identiteetin rakentuminen heikommaksi. Ammatti ei ole vain taitoja, vaan asia, johon kasvetaan opettajan kanssa.

Läsnäolon merkityksen ymmärtää jokainen opetuksen ja kasvatuksen ammattilainen, mutta yhä enemmän kouluissa joudutaan miettimään, miten se on kovan kiireen paineessa mahdollista. Tähän Mira Kalalahdella on kuitenkin toivoa antava ohje.

– Arjessa pienten mikrohetkenkin varaaminen voi olla nuorelle todella arvokasta. Hetki olla tavoitteista vapaana. Tavoitteena on vain yhdessä oleminen. •

➔ *Raportin voi ladata täältä:*

Kansallisen koulutuksen arviointikituksen raportti ”Kouluun ja opintoihin kiinnittymisen tukeminen oppivelvollisuusikäisten koulutuksissa”

Borgin pointit

Tällä palstalla KAKS:n tutkimuspäällikkö Sami Borg havainnoi yhteiskuntaa ja pohtii kuntia palvelevaa tutkimusta.

TUTKIJARYHMÄ: ETÄOPETUKSEN REUNAehtoJA TULISI TÄSMENTÄÄ

Kunnallisalan kehittämissäätiö KAKS rahoittaa määrätietoisesti kuntien koulutus- ja sivistystehtävään liittyvää tutkimusta.

Monia alueita vaivaava supistuva väestökehitys pakottaa kuntia miettimään tarkasti koulutuspalvelujen tarkoituksenmukaista järjestämistä. Paljonko omia opettajia, montako koulua, missä ne sijaitsevat, miten lapset kulkevat kouluun ja kotiin, miten järjestetään harvinaisempien aineiden opetus, mitä tehdään omin voimin ja mitä yhteistyössä naapurikuntien kanssa?

•••

Pauliina Hongiston, Mira Kalalahden ja Janne Varjon tutkimus *Etäopetus perusopetuksen järjestämisessä* on hyvä esimerkki sellaisesta koulutustutkimuksesta, jota KAKS mieluusti tukee.

Säätiömme *Tutkimusjulkaisut*-sarjassa hiljattain ilmestynyt tutkimus kysyy, miten kunnat voivat toteuttaa esi- ja perusopetusta ja näihin liittyviä yhdenvertaisuusvaatimuksia tilanteissa, jossa väestöennusteiden mukaan lasten määrä tulee supistumaan vuoteen 2040 mennessä merkittävästi suurimmassa osassa kuntia. Tutkijoiden mukaan julkista keskustelua tulisi käydä erityisesti tavoista, joilla perusopetus tulevaisuudessa järjestetään. Tähän liittyy myös kysymys etäopetuksesta.

Tutkijat haastattelivat viidestä hyvin erilaisesta tapauskunnasta sivistysjohtajia, rehtoreita ja peruskoulujen opettajia sekä kuntapäätäjiä. Pääaiheena oli etäopetuksen järjestäminen perusopetuksessa ja siihen liittyvät kokemukset ja näkemykset. Ensimmäisen teemahaastattelukerran jälkeen havainnot koottiin. Sen jälkeen haastateltavat keskustelivat vielä uudelleen muutamasta toisistaan poikkeavasta skenaariosta eli tulevaisuudennäkymästä.

•••

Tässä yhteydessä ei ole mahdollista esitellä yksityiskohtaisesti tutkimuksen moninaisia havaintoja. Korona-ajan kokemusten perusteella ja muiden käytännön kokemusten pohjalta voidaan päätellä, että etäopetuksella on mahdollista tietyin edellytyksin tukea oppimista tarkoituksenmukaisesti. Varsinkaan alakouluihin etäopetus ei kuitenkaan sovi.

Tutkijat toteavat: *”Etäopetus on myös mahdollisuus jakaa opettajaresursseja ja osaamista: se on keino tarjota harvinaisempien oppiaineiden opetusta tilanteissa, joissa joko oppilasta tai opettajaa muuten tulisi liikuttaa oppilaitosten välillä. Mahdollisuutena etäopetus on kuitenkin tyypillisesti viimesijainen keino ja edellyttää harkintaa eri vaihtoehtojen hyötyjen sekä haittojen välillä.”*

•••

Tutkimus listaa yksitoista suositusta, joista nostan esiin muutaman olennaisimman yhteiskuntapolitiikan kannalta. Ensinnäkin lähi- ja etäopetusjärjestelyjä tulisi tutkijoiden mukaan kehittää kokonaisuutena, ottaen huomioon paikalliset olosuhteet. Toiseksi tutkijat ehdottavat etäopetukselle nykyistä selkeämpää valtakunnallista normiohjausta (Ruotsin tapaan). He suosittavat perusopetuslain ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tarkentamista etäopetusta silmällä pitäen. Lakiin tulisi kirjata selkeät reunaehdot erilaisille etäopetuksen järjestämistavoille.

Lisäksi tutkijat ehdottavat, että etäopetuksen toteutustavat tulisi tarkentaa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa, ja että etäopetuksen käytännöt tulisi kuvata myös paikallisesti koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmassa.

Suosittelen lämpimästi perehtymistä Hongiston, Kalalahden ja Varjon tutkimukseen. Se löytyy KAKS:n verkkosivuilta tai googlettamalla tutkimuksen nimellä. •

teksti | Salla Nazarenko kuvat | Merja Ojala

SÄÄTIÖYHTEISTYÖLLÄ PAREMPAA ARKEA KUNTALAISILLE

jatkuu >

Miten kunnat, säätiöt ja järjestöt voisivat tehdä tehokkaammin yhteistyötä? Miten kuntalaisten arkeen pääsee kiinni, jos moni kuntalainen ei tiedä palveluista eikä osaa hakeutua niiden piiriin? Päivikki ja Sakari Sohlbergin säätiö tarttui haasteeseen lanseeraamalla Hyvän arjen rakentajat -ohjelmakokonaisuuden. Vantaan Havukoskella pilotoitu ohjelma sai yli kolmanneksen kaupunginosan asukkaista mukaan.

Päivikki ja Sakari Sohlbergin säätiö tunnetaan parhaiten lääketieteellisen tutkimuksen rahoittamisesta sekä upeasta kotimuseosta Helsingin Katajanokalla. Nyt säätiö on kuitenkin, kiitos asiamiehensä **Ulla Nordin**, luonut aivan uudenlaista kuntien, säätiöiden ja kolmannen sektorin yhteistyötä. Ulla Nord on koko työuransa ajan työskennellyt paremman yhteiskunnan luomisen parissa, fokuksessa erityisesti nuorten syrjäytymisen ehkäisy sekä lasten, nuorten ja perheiden palvelut.

Kolme vuotta sitten Päivikki ja Sakari Sohlbergin säätiössä aloittanut Nord alkoi visioda laajaa ohjelmaa, joka ottaa sosiaalisten ongelmien ratkaisuun mukaan kaikki relevantit toimijat, tärkeimpänä palvelujen käyttäjät eli kuntien ja kaupunkien asukkaat.

– Meillä on niin isoja yhteiskunnallisia haasteita, ettei kukaan ratkaise niitä yksin, Ulla Nord sanoo.

– Tarvitaan laajaa yhteistyötä julkisen vallan kanssa sekä yhteistyöajattelua, pysyvyyttä ja pitkäkestoisia rakenteita. Tässä ohjelmassa on nyt 35 vuoden kokemukseni. Ne asiat, joiden uskon toimivan.

Ulla Nord on aiemmin ollut luomassa muun muassa Diakonissa-

laitoksen Vamos-toimintaa, jonka lähtökohta on nuorten elämäntaitojen vahvistaminen. Ajatuksena on, että nuorella on oltava oma työntekijä, turvallinen aikuinen mukana. Kaiken keskiössä on arki.

– Jos perusasiat eivät suju, eli arjessa ei ole sisältöä, asioita ei osata hoitaa, on yksinäisyyttä, vanhemmuudentaidot hukassa, mielenterveysongelmia tai pienituloisuutta, voi se johtaa ongelmiin kaikessa muussakin.

”Arjen ongelmanratkaisutoimisto”

Myös Hyvän arjen rakentajat -ohjelman perusajatus lähtee liikkeelle hyvin konkreettisista kysymyksistä. Aluksi ohjelman sisältöjä suunniteltiin mukaan kutsuttujen kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Työn käynnistyessä alueelle palkattiin työntekijöitä tekemään konkreettisia asioita arjessa ja luotiin tapa mitata toiminnan vaikuttavuutta.

– Tärkeää on tietenkin tietää, mitä lähdetään ratkaisemaan ja kelle toiminta on tarkoitettu. Alussa meillä oli mukana yhdeksän toimijaa. Työ perustuu yhteiseen kehittämiseen. Ajan mittaan konsortio täydentyy sekä uusilla toimijoilla että rahoittajilla. Ajatuksena on jatku-

PAINOPISTE ON ENNALTAEHKÄISEVÄSSÄ TYÖSSÄ. TÄYDENNÄMME JULKISEN PUOLEN TARJOAMIA PALVELUJA.

va kehittäminen ja palvelumuotoilu. Alueen asukkaita kuullaan säännöllisesti ja toimintaa kehitetään vastaamaan ihmisten tarpeisiin.

Ensimmäiseksi *Hyvän arjen rakentajat* -kohteeksi valikoitui Havukoski Vantaalla. Lähiössä on 8500 asukasta ja keskivertoa enemmän huono-osaisuutta, häiriöitä ja turvattomuutta. Asukkaiden vaihtuvuus on vilkasta ja moni on pienituloinen. Alueella on myös vahvuuksia: luonnonläheisyys, palveluja, rikasta kulttuuria, omia yhteisöjä ja omaileimaisuutta. Ohjelma on toiminut siellä yli kaksi vuotta, ja Ulla Nord uskaltaa todeta, että se toimii.

– 170 nuorta on saanut työmahdollisuuksia, neljäsataa lasta ja nuorta löytänyt harrastuksen. Alueen asukkaista lähes kolme tuhatta on osallistunut ohjelmaan eri tavoin, Nord sanoo.

– Varsinainen vaikuttavuus nähdään kuitenkin pidemmällä aikavälillä, aikaisintaan 4–5 vuodessa.

Sen verran lupaavia ovat tulokset, että seuraavaksi ohjelmaa toteutetaan Helsingin Malmilla ja Tapulikaupungissa.

Eivätkö säätiöt ole vaarassa alkaa hoitaa tehtäviä, jotka kuuluvat julkiselle vallalle? Amerikan mallista hyväntekeväisyysyhteiskuntaa tuskin kukaan Suomeen haluaa.

jatkuu >

jatkuu >

– Minun argumenttini on, että emme tee asioita, jotka kuuluvat julkiselle vallalle, Ulla Nord vastaa epäröimättä.

– Painopiste on ennaltaehkäisevässä työssä. Täydennämme julkisen puolen tarjoamia palveluja. Säätiöt voivat olla vivuttajia ja auttaa uusissa tekemisen tavoissa. Julkinen valta on kuitenkin ensisijaista sikäli, että tätä toimintaa ei voisi olla ilman kaupunkien mukanaoloa.

Ulla Nordin mukaan uutta on työote. Hyvän arjen rakentajissa kuullaan aktiivisesti ihmisiä, reagoidaan nopeasti ja ollaan fyysisesti paikalla siellä, missä ihmisetkin. Ohjelma on eräänlainen arjen ongelmanratkaisutoimisto alueen ihmisille.

– Kohtaamiset ovat tärkeitä. Kaikki ihmiset eivät löydä paikalle sinne virastoon. Ajatus on rakentaa palvelupolkuja aidosti ihminen keskiössä.

Säätiöt kunnan rinnalla, asukkaiden eduksi

Mitä konkreettista ohjelma sitten tarjoaa? Havukoskella toimii muun muassa Suomen ainoa maksuton koripalloseura. Nuorille on tarjolla *walk in* -terapiaa ja työmahdollisuuksia. Etsivä vanhustyö tavoittaa vaikeassa tilanteessa olevat ikäihmiset, jotka tarvitsevat tukevaa apua ja kanssakulkijaa.

Vantaan apulaiskaupunginjohtaja **Riikka Åstrand** on tyytyväinen ohjelmaan.

– Se on mennyt todella hyvin. Mukana on paljon erilaisia yhteistyö-

OHJELMA PERUSTUU TOIMIJOIDEN VÄLISEEN YHTEISEEN SUUNNITTELUUN SEKÄ JATKUVAAN OPPIMISEEN.

kuvioita, mutta kun toiveet ovat yhteneväiset, työ sujuu, Åstrand toteaa.

– Tottakai näitä asioita on koko ajan myös tehty Vantaalla. Mutta hienoa, että ohjelma tuo meille lisää ja uusia asioita.

Erityisen hyvänä Åstrand pitää ohjelmaan sisäänrakennettua dialogia ja koordinaatiota.

– Tapaamme säännöllisin väliajoin eri toimijoiden kanssa. Kaikki tietävät toisensa, päällekkäistä työtä ei tehdä. Esimerkiksi nuorten syrjäytymisen ehkäisy on asia, jonka hyväksi tehdään valtavasti kaikenlaista koko ajan, mutta monesti hanketyössä kaikki tekevät omaa juttua, eikä perässä ole aina helppo pysyä. Tässä on ajatus, että kaupungin jo olemassa olevat toiminnot sujahtavat osaksi säätiöiden ja järjestöjen työtä ja päinvastoin.

Kaupungin kannalta vähäinen asia ei toki ole myöskään säätiöiden ohjelmaan tuoma neljän miljoonan euron rahoitus vuosille 2023–2025. Sen avulla muun muassa palkattiin kaksikymmentä ihmistä töihin ohjelmaan. Päivikki ja Sakari Sohlbergin säätiön lisäksi ohjelmaa rahoittavat Brita Maria Renlundin muistosäätiö, Ragnar Ekbergin säätiö, Tradekan perustama

Kuluttajaosuustoiminnan säätiö ja Urlus-säätiö.

– Hirveän hienoa tietenkin on ollut saada tällainen panostus, Åstrand sanoo.

Nopeus, verkostomaisuus, muutosherkkyys, oppiminen

Kuten Åstrand toteaa - erilaisia projekteja kaupungeissa ja kunnissa toki riittää, ja Suomessa toimii tuhansia kansalaisjärjestöjä.

Hyvän arjen rakentajat -ohjelma pyrkii ratkaisemaan ongelmia, joita sinänsä hyvää tarkoittavassa projektitoiminnassa usein on: lyhytjänteisyyttä, sirpalemaisuuksia, koordinoimattomuutta ja projektin tavoitteisiin jumahtamista. Ohjelma perustuu toimijoiden väliseen yhteiseen suunnitteluun sekä jatkuvaan oppimiseen. Jos malli ei toimi, sitä muutetaan, ja niistä toiminnoista, jotka eivät asukkaita kiinnosta, ollaan valmiita luopumaan. Lisäksi kirjataan ylös oppimisen paikat. Esimerkiksi maahanmuuttajavoittoisessa lähiössä on kiinnitettävä huomiota kulttuurisiin kysymyksiin ihmisten rekrytoinnissa. Tärkeitä asioita ovat myös esimerkiksi fyysiset tilat. Parhaatkin ideat ilman varmuutta toteuttamispaikasta kuituvat kokoon.

Olennaista on myös pidempi sitoutuminen, sillä hyvätkin projektimuotoiset toiminnot loppuvat, kun rahoitus loppuu. Hyvän arjen rakentajissa toimijat ovat mukana vuosia. Polarisaation ja syrjäytymisen ehkäisy ei ole pikamatka. •

teksti | Maria Markus kuvat | Merja Ojala

”Ei 15-vuotiaan tarvitse vielä tietää, mitä haluaa tehdä lopun elämää”

Ammattikoulun kautta erikoislääkäriksi tiensä raivannut Tiia Ruskavuori ei kadu polveilevaa koulutuspolkuaan. Nyt hän haluaa vaikuttaa myös kunta- ja aluepolitiikassa.

Yläaste Tampereen Hervanassa 80-luvulla meni ”vähän niin kuin meni” ja peruskoulun päättötodistuksessa ko-meili keskiarvo 7,2. Lukio ei kiinnostanut, ei myöskään istuminen luokassa kuuntelemassa, mitä opettajalla oli sanottavaa. Oli vaikeaa olla paikallaan. Oli vaikea motivoitua.

Nyt sama ihminen on geriatrian erikoislääkäri, joka tekee toista erikoistumistaan, tällä kertaa akuuttilääketieteestä. Takana on pitkä ja mutkikas koulutuspolku, jonka varrelle mahtuu graafisen alan perustutkinto ja töitä painoalalla, välivuosia, Sveitsissä vietettyjä hiihtopummin päiviä ja perheen perustamista.

Ja paljon opiskelua – myös työelämän ohessa.

– En ollut nuorena tyypillinen kouluhminen. Vielä peruskoulun jälkeen mietin, miksi edes opiskelisin tai rakentaisin uraa. Haaveilin pienituloisesta, vapaasta elämästä. Mutta lopulta työelämä ja opiskelu ovat olleet minulle tapa vaikuttaa asioihin, kertoo **Tiia Ruskavuori**.

jatkuu >

jatkuu >

Koira innosti hoitoalalle

Peruskoulun jälkeen Ruskavuoren tie vei vaihtoon Yhdysvaltoihin. Paluun jälkeen alkoi graafisen alan kaksivuotiset opinnot Hervannan ammattikoulussa. Ala tuntui kiinnostavalta ja opiskelun kautta löytyi myös ensimmäinen työpaikka. Työ taittajana oli mielekästä, mutta fyysisesti kuormittavaa. Päänsärkyjen ja niskavaivojen vuoksi lääkäri suosittelee alanvaihtoa.

– Meillä oli tuolloin koira, jolla oli epilepsia. Mietin, että eläinlääkärin työ voisi olla kiinnostavaa. Sitten ajattelin, että jos osaa hoitaa ihmisiä, osaa ehkä hoitaa eläimiäkin. Siitä lähti ajatus lääkiksestä.

Koska hän luuli tuolloin tarvitsevänsä ylioppilastutkinnon hakeakseen lääketieteelliseen, hän kävi iltalukion työn ohessa ja kirjoitti itsensä ylioppilaaksi. Matkalla mukaan tarttui myös hyvä fysiikan ja kemian opettaja, valmennuskurssi ja paljon itsenäistä lukemista.

– Pitkä matikka jäi kyllä kesken, sillä se oli vähän liikaa, kun tein koko opintojen ajan töitä myyjänä elektronikkaliikkeessä, hän muistelee.

Tampereen lääketieteellisen ovet avautuivat Ruskavuorelle toisella hakukerralla. Opinnot veivät seitsemän vuotta, joihin mahtui yksi välivuosi. Jo opintojen aikana kiinnostus kohdistui geriatrian suuntaan, ja heti valmistumisen jälkeen vuonna 2011 työpaikka löytyi vanhustenhoidosta. Saman tien alkoi erikoistuminen geriatriaan.

– Halusin oppia asioita, jotta voisin hoitaa potilaita paremmin. En vain päästäkseni tentistä läpi, vaan tullakseni hyväksi klinikoksi. Tärkeintä on ollut aina se, että teen työni hyvin.

Vuonna 2017 hänestä tuli geriatrian erikoislääkäri.

ON TÄRKEÄÄ, ETTÄ MEILLÄ SÄILYTETÄÄN MAHDOLLISUUS MUUTTA MIELTÄÄN, VALITA TOISIN JA OPIA UUTTA.

Kokemuksista voimaa kliiniseen työhön

Työuransa aikana Ruskavuori on toiminut myös kotihoidon lääkäri-
nä, opiskellut haavanhoitoa ja vaihtanut uudestaan suuntaa: nyt erikoistuminen akuuttilääketieteeseen on loppusuoralla.

– Aivan kuten vanhusten hoidossa, tässäkin erikoisalassa korostuu se, että pitää ymmärtää ihmiselämän erilaisia puolia. Jos ei tiedä mitään vaikkapa päihteistä, köyhydestä tai elämän vaikeuksista, voi olla aika pihalla.

Hän kertoo, ettei lapsena koskaan haaveillut lääkärin työstä. Pikemminkin taiteelliset alat vetivät puoleensa. Vielä lääkiksen jälkeenkin hän satunnaisesti pohti, pitäisikö hakeutua uudelleen graafiselle alalle. Jälkikäteen ajateltuna hän pitää tärkeänä, ettei kaikkea tarvinnutkaan päättää 15-vuotiaana.

– Ei ole mitään järkeä, jos joutuu valitsemaan koko loppuelämänsä suunnan peruskoulun lopussa. On tärkeää, että meillä säilytetään mahdollisuus muuttaa mieltään, valita toisin ja oppia uutta. Ei kukaan ole valmis 15-vuotiaana. Eikä tarvitse ollakaan.

Hän suhtautuu kriittisesti nykyisiin koulutuspoliittisiin linjauksiin, joissa korostetaan tehokkuutta, ensikertalaisuuspisteitä ja ”oikein valitsemista”.

– Jos järjestelmä ohjaa siihen, että pitää heti osua oikeaan, mutta et oikeasti vielä tiedä, mitä haluat – miten siitä voi tulla hyvä lopputulos? Lääkiksessä keskeyttämisprosentti on pieni, mutta mitä

tapahtuu, jos yhä useampi tulee suoraan lukioista ilman, että on koskaan ollut töissä?

– Ei se, että saat seitsemän luidaturia kerro, sovitko lääkäriksi. Ainakaan sellaiset asiat kuin kyky kohdata ihmisiä eivät näy papereissa.

Koulutuspolku, joka kasvattaa ihmisenä

Tiia Ruskavuoren koulutuspolku on ollut monivaiheinen, ja juuri siksi se on hänen mukaansa arvokas. Hän uskoo, että väli vuodet, työelämäkokemukset, alanvaihdot ja kouluttautuminen aikuisena ovat tehneet hänestä paitsi paremman lääkärin myös ihmisen, joka ymmärtää elämää.

– En ole mikään luonnonlahjakkuus. Tenttiin lukiessa hakkaan välillä päätä seinään. Mutta en anna periksi. Se on ollut tärkeämpää kuin lahjakkuus.

Tulevaisuudessa hän haaveilee väitöskirjan tekemisestä – mutta vain, jos se palvelee potilaiden hoitoa ja kehittää järjestelmää paremmaksi.

Halu vaikuttaa

Keväällä Ruskavuori saatiin houkuteltua myös kunta- ja aluevaaliehdokkaaksi SDP:n riveihin.

– Ehdolle lähteminen ei ollut suunnitelmassa, mutta kun kysyttiin, oli vaikea sanoa ei, hän naurahattaa.

– Aloin miettiä, että aluevaalit voisivat olla kiinnostava tapa vaikuttaa erityisesti siihen, miten vanhuksia hoidetaan. Ajattelin, että kymmenen vuotta Pirkanmaan hyvinvointialueella virassa ja pitkä ko-

TIIA RUSKAVUORI

- Työskentelee Tampereen yliopistollisen sairaalan Acuta-päivystyksen erikoislääkärinä
- Asuu Lempäälässä
- Ikä 45 vuotta
- Perheeseen kuuluvat vuoroviikon kaksi alakoululaista
- Harrastaa alamäkipyöräilyä ja maastopyöräilyä, ja haluaa jatkaa tulevaisuudessa myös sukeltamista
- Instagram/TikTok @akuuttigeriatri

kemus julkisella sektorilla antaisivat hyvän pohjan. Ja kun samana päivään järjestettiin myös kuntavaalit, päädyin ehdokkaaksi molempiin.

Ääniä kertyi ensikertalaiselle sen verran mukavasti, että ne riittivät varavaltuutetun paikkaan molemmissa valtuustoissa. Lautakuntapaikoista häntä kiinnostaa erityisesti vanhus- ja vammaispalvelulautakunta.

– Haluan olla mukana kehittämässä järjestelmää, jolle olen omistanut oman työurani. •

teksti | Marjatta Sihvonen

TULEVAISUUDENUSKOA EPÄVARMUUDEN KESKELLE

– VERKOSTOPERUSKOULUSTA OPPIA SUURIIN MUUTOKSIIN

Perusopetuksen turvaaminen on 2020-luvun suurin haaste kunnille, mutta siitä selvitään, luottaa Kuntaliiton koulutusasioiden johtaja Irmeli Myllymäki.

Suomen syntyvyys on laskenut 25 prosenttia vuoden 2010 tasosta. Se näkyy jo alakouluissa, joissa luokat ovat joka vuosi pienempiä kuin edelliset, ja 2030-luvulla pienet ikäluokat saavuttavat toisen asteen. Yksinkertaisia ratkaisuja siihen, miten koulutus järjestetään tulevaisuudessa ei ole, mutta kunnista ne löytyvät, vakuuttaa **Irmeli Myllymäki**.

– Meillä on valtavan hyvä kuntapohjainen järjestelmä. Joskus minulta kysytään, liioittelenko, kun sanon näin, mutta koulutuksessa on ennenkin oltu isojen haasteiden edessä ja niihin on löydetty ratkaisut. Niin löydetään nytkin.

Myllymäki kuitenkin painottaa, että kunnat ja alueet ovat hyvin erilaisia. Pitkässä maassamme on erilaisia olosuhteita ja yhä enemmän erilaisia väestöpohjia.

Ikäluokkien pieneneminen heijastuu voimakkaimmin maaseudulle ja pieniin kuntiin, mutta missään ei voida jatkaa entiseen tapaan, ilman uusia kouluverkkoratkaisuja ja

muuta uudistuksia.

Helsinki, Uusimaa ja muut etelän kasvukeskukset kompensoivat väestökehitystä maahanmuutolla ja ratkovat vieraskielisten oppilaiden kasvavia tarpeita. Omat haasteensa tuovat väestön polarisaatio, segregaatio ja lisääntyvät oppimisen haasteet.

– Opetusta tarjotaan hyvin erilaisissa olosuhteissa. Se ei onnistu joka paikassa samalla kaavalla. Parhaat ratkaisut löydetään paikallisesti, mutta lainsäädännön tulee näitä ratkaisuja tukea ja mahdollistaa. Perusopetuksen yhteiset tavoitteet on pidettävä kirkkaina, mutta järjestämisen tapoihin tarvitaan joustoa, Myllymäki linjaa.

Muuttuva koulu tarvitsee etäopetusta

Kuntaliitto on juuri saanut maaliin Verkstoperuskoulu-hankkeen, jonka tulokset julkaistiin tammiukuussa. Siinä kehitettiin uusia keinoja opetuksen saatavuuteen, lähtökohtana perusopetuslain mukaiset yhteistyön muodot. Työtä tehtiin kymmenessä pilotissa eri puolilla maata.

– Ei, maailma ei tullut valmiiksi kahden vuoden hankkeessa, Myllymäki toteaa, ja jää hetkeksi pohtimaan, mitä Verkstoperuskoulu opetti.

– Tietoisuus siitä, että tilanne koulujen kentällä on kovassa muutoksessa, kasvoi hankkeen aikana. Kuntapäätäjiltä on myös tullut palautetta, että hanke oli hyvä alku asioille, joihin ei muuten olisi lähdetty, hän kiteyttää.

Jokaisessa pilotissa nousi esiin etäopetuksen kehittämisen tarve. Myllymäki huomauttaa, että etäopetukseen liittyy vielä niin paljon epäselvyyksiä ja jopa väärinymmärryksiä, että ajoittain aiheesta on vaikea päästä järkevään keskusteluun. Eli varmuuden vuoksi on todettava,

että Kuntaliitto ei aio ajaa lapsia yksin kotiin opiskelemaan.

– On turhaa keskustella siitä, onko lähi- vai etäopetus parempi. Lähiopetus on aina ensisijaista. Mutta poikkeusolosuhteisiin on parasta varautua normaaliaikana. On suunniteltava, miten toimitaan muuttuvissa sääolosuhteissa, kuten tulvissa, tai oppilaan terveydentilan vaatiessa erikoisjärjestelyjä.

Vielä enemmän käyttöä etäopetuksella on kuitenkin aivan normaaliarjessa, koulujen yhteistyön

välineenä.

– Kun on yhä enemmän kouluja, joissa ei ole kelpoisia opettajia kaikkiin aineisiin, etäyhteydet tuovat ratkaisun. Tämän mallin soisin yleistyvän. Toisella asteella se on jo lain mukaan mahdollista. Tärkeää olisi myös huomata uudet tarpeet oppimisen jatkumossa. Koska etäopetusta käytetään lukioissa ja ammatillisessa koulutuksessa, tulisi valmiuksia etäoppimiseen tarjota jo peruskoulun aikana.

jatkuu >

**KUN ON YHÄ ENEMMÄN KOULUJA,
JOISSA EI OLE KELPOISIA OPETTAJIA
KAIKKIIN AINEISIIN, ETÄYHTEYDET
TUOVAT RATKAISUN.**

iStockphoto

VALTION RAHOITUS- JÄRJESTELMÄ EI ESTÄ KUNTIEN YHTEISTYÖTÄ PERUSOPETUKSEN JÄRJESTÄMISESSÄ.

jatkun >

Valtion rahoitus pysyy vastuukuntamallissa

Verkostoperuskoulun työskentelyssä nousi voimakkaasti esille myös kuntien yhteistyö perusopetuksessa ja vastuukuntamallin kehittäminen. Pienet kunnat ovat jo pitkään tehneet yhteistyötä isomman naapurin kanssa esimerkiksi yläkoulun järjestämisessä.

Myllymäen mukaan väestökehityksen myötä yhteistyön mahdollisuuksille ollaan kunnissa avautumassa. Kuntalain mukaisesti vastuukuntamallissa sovitaan opetuksen järjestämisestä yhdessä niin, että vastuukunta hoitaa tehtävää yhden tai useamman kunnan puolesta. Valtionrahoitus kanavoituu automaattisesti opetuksen järjestäjälle.

– Valtion rahoitusjärjestelmä ei estä kuntien yhteistyötä perusopetuksen järjestämisessä, mutta tätä mahdollisuutta ei ole ehkä muista syistä vielä löydetty. Jos perusopetuksen ikäluokat kutistuvat omassa kunnassa kovin pieniksi, yhteistyön

jatkun >

Suonenjoella on v

Suonenjoki on tyypillinen pienenevän väestön kunta, missä kuntatalouden säästöt, kasvavat kustannukset ja pienenevä syntyvyys todella tuntuvat. Mutta paikoilleen ei ole jääty. Opetus elää jo tulevaisuutta.

Suonenjoen kasvun ja oppimisen johtaja **Anne Lahtivirta** on kiireinen. Työn alla on kouluverkkoselvityksen viimeistely. Se tietänee jälleen yhden pienen kyläkoulun lakkautusta. Lasten määrä vähenee, syntyvyys on puolittunut kymmenessä vuodessa, ja viime vuonna kunnassa syntyi enää alle 30 lasta.

Suonenjoella ei ole jääty tuijotamaan supistuvia lukuja tai kasvavia koulun kustannuksiakaan vaan innovoidaan tulevaisuuden ratkaisuja hurjalla vauhdilla. Lahtivirta kertoo, että keskeinen asia, jota nyt ratkotaan, on kelpoisten aineenopettajien saaminen pieniinkin kuntiin.

– Suonenjoella tilanne on vielä kohtuullisen hyvä, mutta meitä pienemmissä kunnissa aineenopettajien saaminen on vaikeaa, kun tuntimäärät eivät riitä koko-aikaisiin virkoihin. Näistä lähtökohdista, syntyvyydestä ja kuntien heikenevästä taloudesta, lähdettiin ympäristökuntien kanssa miettimään, miten kaikilla lapsilla on mahdollista saada laadukasta opetusta.

vauhti päällä ja innovaatiot kukoistavat

Opetuksesta jaettua ja yhteistä

Verkostoperuskoulu-hankkeessa on Suonenjoelle ja muihin Savo-Grow-kuntiin suunniteltu tulevaisuuden koulujen malleja nimillä UKK 3.0, TV 4.0 ja VPK 5.0. Vauhdikkaiden lyhenteiden takana on etäyhteyksillä toteutettava, monipaikkainen yhteisopettajuus ja ilmiöpohjaisia kokonaisuuksia.

UKK on Uusi KiertoKoulu, jossa ei ole aineisiin sidottua lukujärjestystä vaan kaikki aineet käsitellään yhteisten teemojen kautta. TV:ssä eli Tulevaisuuden Vaihtoehdossa kouluilla tai kunnilla voi olla yhteisiä opettajia.

– Jos koulut ovat riittävän lähellä toisiaan, myös oppilaat voivat yhtenä päivänä siirtyä opettajan luo. Näin pienistä opetusryhmistä tulee suurempia ja oppilaat saavat enem-

OLEMME VOINEET VIEDÄ TYÖTÄ PAREMMIN JA NOPEAMMIN ETEENPÄIN KUIN SIVISTYSJOHDOS KUVITELTIINKAAN.

män ikätovereita. Kalliita erityistiloja, kuten fysiikan ja kemian luokkia, ei myöskään enää tarvita joka koulussa, Lahtivirta kuvaa.

VPK on Vielä Parempi Koulu, jossa tehdään monipaikkaista yhteisopettajuutta. Malli toimii erityisesti yläkouluissa, missä kelpoiset aineenopettajat opettavat verkon välityksellä toiseen kouluun. Se voi tapahtua niin, että opettaja on vain verkossa tai hänellä on etäluokan lisäksi oma, lähiopetuksessa oleva luokka. Kolmas vaihtoehto on se,

että kaksi saman aineen opettajaa opettavat yhdessä etäyhteydellä, jolloin he voivat suunnitella ja arvioida yhdessä ja myös eriyttää oppilaita helpommin.

– Painotan, että etäopetusta vastaanottavassa luokassa täytyy aina olla läsnä oleva opettaja. Hän ohjaa ryhmää, mutta hänen ei tarvitse olla aineen osaaja. Ortodoksisuuskonnon opetus toimii meillä jo näin, Lahtivirta huomauttaa.

Tulevaisuustieto jakoon

Suonenjoella pyritään myös jakamaan osaamista ja kokemuksia. Kehittäminen jatkuu nyt Opetushallituksen rahoittamassa HUPA-hankkeessa, jossa on rakennettu virtuaaliluokat kuuteen kuntaan. Sen avulla saadaan suuren videonäytön avulla tunne yhteisessä luokassa opiskelusta. Mukana kehittämässä on SavoGrow-kuntien lisäksi Konnevesi.

– Olemme hirveän innoissamme ja opettajat ovat mukana kokeilemassa uutta. He kertovat ratkaisuista toisilleen ja innostavat lisää kollegoitaan mukaan kokeilemaan. Olemme voineet viedä työtä paremmin ja nopeammin eteenpäin kuin sivistysjohdossa kuviteltiin. Vuoden 2026 lopussa jaamme tietoa, mitkä mallit toimivat, Lahtivirta hehkuttaa.

Mikäli suonenjokelaisia on uskominen, savolaisten toimintamalleista löytyvät ne keinot, joilla laadukasta perusopetusta saadaan tulevaisuudessakin kaikkialla Suomessa.

– Se on se tärkein asia, kannustaa Anne Lahtivirta. •

Lehtikuva

**AJATTELUA VOISI UUDISTAA
SITEN, ETTEI PUHUTA VAIN
OMAN KYLÄN LAPSISTA
VAAN MEIDÄN ALUEEN
LAPSISTA, JOILLE
JÄRJESTETÄÄN OPETUKSEN
JATKUVA SAATAVUUS.**

jatkuu >

mahdollisuudet kannattaa selvittää, Myllymäki kannustaa ja painottaa, että jatkossakin valtion rahoituksen tulee mahdollistaa jouheva yhteistyö.

Koulutus kaikille oman kotiseudun lapsille

Vastavalituille valtuustoille Myllymäki antaa ohjeeksi selvittää oman kunnan väestöennusteet ja tulevat oppilasmäärät. Tiedolla saadaan tilannekuva haltuun. Syksyn strategia työssä päästään sen pohjalta analysoimaan, miten laadukas opetus voidaan jatkossa järjestää. Pohdinta voisi Myllymäen mukaan olla jopa innostavaa.

– Ymmärrän hyvin, että yhteistyöhön voi joskus liittyä huonoja kokemuksia tai pelkoja. Tilannekuvan pohjalta kannattaa kuitenkin edetä avoimin mielin. Ajattelua voisi uu-

distaa siten, ettei puhuta vain oman kylän lapsista vaan meidän alueen lapsista, joille järjestetään opetuksen jatkuva saatavuus ja monipuolisuus samoin kuin isojen kaupunkien kouluissa.

Kuntaliitossa lähdetään seuraavaksi kartoittamaan, millaisia yhteistyön muotoja kunnista opetus alalla jo löytyy, sillä tällaista kokoomaan kattavaa selvitystä ei ole aiemmin tehty.

Lopuksi viesti lähtee suurillekin korville.

– Kunnat tarvitsevat tukea, resursseja ja aikaa. Työpöydät ovat nyt täynnä monia lainsäädännöllisiä uudistuksia. Hyvästä kuntapohjaisesta järjestelmästä kannattaa pitää lujasti kiinni. Sen kehittämiseen tarvitaan resursseja myös valtiolta, muistuttaa Irmeli Myllymäki. •

VANTAA

– muuttajien moninainen kaupunki kouluttaa suomeksi

Etelän kasvukeskukset ovat voittajia väestönmuutoksessa, mutta koulu muuttuu sielläkin. Vantaalla pyritään kaikkien oppilaiden hyviin tuloksiin, taustasta riippumatta.

Kun katsotaan vieraskielisten asukkaiden osuutta pääkaupunkiseudun kunnissa, Vantaa pitää ykköspaikkaa. Vantaalaisista vieraskielisiä on noin 28 prosenttia, ja syntyperäisten suomenkielisten osuus on ollut laskussa vuodesta 2016.

Opetustoimen suunnittelija **Pia Hakkari** kertoo, että Vantaalla valmistava opetus eli juuri maahan tulleille tarjottava, kielellisiä valmiuksia tukeva opetus koskettaa jo kaikkia kouluja. Kun ennen koronaa valmistavia ryhmiä oli 20, Ukrainan sodan alettua niiden määrä on vakiintunut 40:een.

Perusopetuksen oppilaita Vantaalla on 24 000. Määrä on jatkuvassa kasvussa ja samalla nousee vieraskielisten osuus. Vuosittain Vantaalle muuttaa noin 500 uutta oppilasta ja heistä 80 prosenttia on vieraskielisiä. Kaikki eivät tule ulkomailta vaan myös muualta Suomesta. Vantaa on myös läpikulkukaupunki, eli ulosmuuttokin on kiihtyvää.

– Kaikkien pitää osata opettaa kouluissamme kielitietoisesti ja sitä kehitetään meillä jatkuvasti. Avainasemassa on koulutettu henkilöstö riittävällä kielitaidolla. Työntekijän monikielisyys on plussaa, mutta suomenkielen on oltava riittävä tehtävään, Hakkari painottaa.

Lähikoulu paras koulu

Vantaalla on otettu käyttöön tiedolla johtamisen menetelmät hyvien oppimistulosten saamiseksi. Kaksoaluokkalaisten ja seitsemäsluokkalaisten lukutaitoa ja suomen osaa-

mista seurataan systemaattisesti.

– Kielen tuki ja opetuskielen oppiminen on meillä kaikkien asia. Tämä ei kuulu vain S2-opettajille. Haluamme saada hyviä oppimistuloksia kaikille, taustasta riippumatta.

Koulutoimi tekee yhteistyötä kotoutumisen palveluiden ja hyvinvointialueen kanssa vieraskielisten kotoutumisen edistämiseksi.

– Koulu ei pärjää yksin, mutta yhdessä meille syntyy positiivinen toimintakulttuuri ja eetos, Hakkari kuvaa.

Tavoitteena on myös ehkäistä segregatiota alueilla, missä siitä on viitteitä. Hakkarin mukaan on tärkeää, että vanhemmat laittavat lapsensa lähikouluun ja kaikkien koulujen ja päiväkotien maine säilyy hyvänä.

Pienten kieliryhmien vapaaehtoisessa oman äidinkielen opetuksessa Hakkari näkee mahdollisuuksia etäopetuksen hyödyntämiseen, mutta Vantaan koulupudokkuuden korjaamiseksi hän ei laajemmin etäopetusta kannata.

– Etäopetuksessa kotiin jäämisen riski on suurempi. Lähiopetus on perusopetusta parhaimmillaan.

Kaikille tasa-arvoisesta opetuksesta tulee Hakkarin mukaan pitää koko maassa tarkoin kiinni.

– Perusopetus on tarjonnut kaikille mahdollisuuden jatkaa opintoja. Nyt on viitteitä siitä, että huoltajien koulutustausta vaikuttaa vahvasti jatko-opintoihin hakeutumiseen. Meidän on nähtävä vaivaa, että kaikki oppilaat pääsevät haluamaansa jatko-koulukseen. •

teksti | Kirsi Haapamatti kuvat | Merja Ojala

MAAPALLON TULEVAISUUS ON KOULUN KOKOINEN KYSYMYS

Koulun pitäisi tarttua aikamme vaikeimpiin kysymyksiin.

Pelissä on koko maapallon tulevaisuus, professori Arto O. Salonen sanoo.

Puhujia tilaisuuksiin välittävä Speakersforum kuvailee internetsivuillaan professori **Arto O. Salosta** aikamme terävimmäksi ihmisyyden sanoittajaksi. Miksi tarvitsemme jonkun sanoittamaan ihmisyyttä?

– Kenties siksi, että ihmisyyden mitta pelkistyy nykyään liiaksi suorittajakansalaisuuteen. Kilpailun paineessa ja vaatimusten kasvaessa olet riittämätön, kelpaamaton ja mitätön. Koet ehkä olevasi **Elias Lönnrotin** termiä lainatakseni tyhjyyttä.

Tyhjyys oli Lönnrotin ehdotus nollaa kuvaavaksi sanaksi.

Arto O. Salonen on kestävästi hyvinvoinnin asiantuntijana ansioitunut ja kysytty puhuja. Salosen teemoja voisi oikeastaan kuvaila sanalla ”kaikki”, sillä hänen nä-

kemyksensä ulottuvat ihmisyyteen, yhteiskuntaan, globaaliin maailmaan ja tulevaisuuteen monitieteisesti ja visionäärisesti. Akateemisen uransa lisäksi hän on työskennellyt kehitysyhteistyön parissa Afrikassa. Tänä keväänä Salosen ajatuksia voi lukea tietokirjasta *Huomisen perintö – Kohti planetaarista tulevaisuusajattelua** (Basam Books).

Salonen on ottanut kantaa siihen perustaan, jolle kestävä tulevaisuus globaalissa maailmassa voidaan rakentaa. Tässä koulu on suuressa roolissa.

– Koulu on olemassa sivistystä varten ja hyvä tulevaisuus on sivistyskysymys.

J.V. Snellmanin mukaan ”sivistyneen ihmisen ensimmäinen velvoite on ymmärtää aikansa vaatimukset ja tarttua ihmiskunnan tärkeimpiin ja vaikeimmin ratkaistaviin ongelmiin.”

Tunnistaako koulu tehtävänsä yhteiskunnassa? Tätä Salonen pitää koulutuksen kuumimpana kysymyksenä juuri nyt. Koulun tehtävä on olla säilyttäjän sijaan uudistaja.

jatkuu >

**KILPAILUN PAINEESSA
JA VAATIMUSTEN KASVAESSA
OLET RIITTÄMÄTÖN,
KELPAAMATON JA MITÄTÖN.**

OPETTAJALLA SAATTAA OLLA NYKY-YHTEISKUNNASSA PAINeita JÄÄDÄ OLEMASSA OLEVAN YHTEISKUNTARAKENTEEN SÄILYTTÄJÄKSI ILMAN YHTEISKUNTAA UUDISTAVAA OTETTA.

jatkuu >

Sen on näytettävä suuntaa. Koulun kaltaisten sivistykseen sitoutuneiden organisaatioiden on oltava yhteiskunnan keulakuvia. Koulu ei tätä itse tunnu oikein tietävän, Salonen sanoo.

– Tulevaisuus on ihmisten käsissä enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Usein pohdin, millaisista jokapäiväisistä teoista ja tekemättä jättämisistä tulevat sukupolvet voisivat olla ylpeitä. Ehkäpä siitä, että teemme sen, mitä nykytiedon mukaan pitää tehdä hyvän tulevaisuuden varmistamiseksi? Laaja-alaiset, suuret muutokset ovat mahdollisia, jos on näkemystä, tahtoa ja päättäväisyyttä. Erkanimme äärimmäisestä köyhyydestäkin muutamassa vuosikymmenessä ja tuplasimme eliniänodotteemme 150 vuodessa.

Salonen puhuu ekososiaalisesta sivistyksestä. Sen perustana on ihmisen vapauden ja vastuun yhdistäminen toiminnassaan niin, että huomioidaan ekologinen monimuotoisuus, ihmisten tasavertaisuus ja demokratia. Siihen kuuluu kriittinen ajattelu ja kyky tarkastella yhteiskuntaa ja koko maailmaan vaikuttavia kysymyksiä monipuolisen tiedon perusteella. Nykyajassa ekososiaalisen sivistyksen luulisi realisoituvan muutoksina: vähem-

män kuluttamista, saastuttamista, sotia ja luontokatoa.

Ihmiskunta tuntuu silti uskovan asioiden ratkeavan itsestään, ajan kuluessa.

Yhden kännykän valmistamiseen käytetään 30 eri metallia, joita ei tule planeetallemme lisää. Ajatteleeko uutta luuria ostava ihminen tätä? Kapulanvaihtoon kiertyy käytännössä kaikkein perustuvanlaatuisin sivistymishaaste:

– Asia yhteyksiä tunnistavan oppimisen valtavirtaistumisella on kouluissamme kiire. Muutoin oppijan todellisuuskäsitys jää pirstaleiseksi. Oppija ei yhdistä suklaansyöjää ja kaakaonkasvattajaa toisiinsa, vaikka suklaata ei voi olla olemassa ilman kaakaota. Maailman hahmottaminen kudelmana, joka punoutuu eri asioista, on tosi tärkeää. Ihminen ottaa vastuuta siitä, minkä osaksi hän itsensä kokee.

Koulujen opetussuunnitelmia Salonen ei pidä laadukkaan koulutuksen esteinä. Ne mahdollistavat jo kaiken sen, mitä tarvitaan, että meille kävisi hyvin.

– Koulujen toimintakulttuuri on lopulta se juttu. Miten koulun tarkoitus koulun sisällä ymmärretään? Onko koulu vain tietoja ja taitoja var-
ten, vai enemmän? Muodostaako se

arvoyhteisön, jossa sivistyksen laatu määrittyy siinä, millaisia hyvän elämän edellytyksiä yhteisön jäsenet jättävät omalle kylälle, ympäröivään yhteiskuntaan ja maailmaan?

Opettajalla saattaa olla nyky-yhteiskunnassa paineita jäädä olemassa olevan yhteiskuntarakenteen säilyttäjäksi ilman yhteiskuntaa uudistavaa otetta. Silloin riskinä on, että oppimisen päämäärät kaventuvat osaamispuheeksi ilman syvällisempää arvoihin, uskomuksiin ja maailmankuviin asti ulottuvaa oppijan sivistymispyrkimystä.

– Koulu ei saa olla irrallinen sillo, jossa tehdään asioita vain koulua varten. Sen on oltava elävä osa yhteiskuntaa. Nykyaikana sen roolina korostuu yhteiskunnan uudistaminen.

Salosen mukaan koulut voisivat enemmän olla mukana kuntien toiminnassa, esimerkiksi tapahtumissa. Näin koululaisille tulee tunne, että olemme mukana yhteisössä, meidän tekemisellämme on merkitystä. Kouluilla voisi olla enemmän yhteyksiä myös elinkeinoelämään.

– Näen kunnilla olevan tässä silanrakentajan rooli, vaikka tietenkin myös koulujen aktiivisuutta tarvitaan.

Arto O. Salonen sanoo, että koulun merkitystä yhteiskunnallisen muutoksen tekijänä ei voi liikaa korostaa. Hän puhuu koulusta yhteiskunnan sieluna, jonka elinvoima ratkaisee, miten tässä kaikessa käy.

– Hyvän tulevaisuuden toivo palautuu siihen, että ihmiset oppivat tekemään asioita toisin, uudistuvat.

**– ASIAHYTEYKSIÄ TUNNISTAVAN OPPIMISEN
VALTAVIRTAISTUMISELLA ON KOULUISSAMME KIIRE.
MUUTOIN OPPIJAN TODELLISUUSKÄSITYS JÄÄ PIRSTALEISEKSI.**

ARTO O. SALONEN

ASUU: Helsingissä

SYNTYNYT: Jämsässä

IKÄ: 61

KOULUTUS: Kasvatustieteiden tohtori

AMMATTI: Itä-Suomen yliopiston yhteiskuntatieteiden laitoksen sosiaali-pedagogiikan professori ja Snellman-kesäyliopiston tiederehtori. Johtaa Strategisen tutkimuksen neuvoston SISU-konsortiota ja kymmenen yliopiston yhteistä kestävyysmurroksen SUSTRA-tohtorikoulutuspilottia. Vetää kestävä hyvinvoinnin tutkimusryhmää ja on Suomen kestävä kehityksen asiantuntijajaneelin jäsen.

JULKAISUJA: Tieteellisten julkaisujen lisäksi tiedettä yleistajuistavia teoksia kuten *Sivistys vaurautena: radikaalisti, mutta lempeästi kohti kestävä yhteiskuntaa* (Basam Books) ja *Rakkautta ja valoa: tie hyvään tulevaisuuteen* (Docendo).

LEMPIKIRJAILIJA: Filosofit Zygmunt Bauman

KIRJA YÖPÖYDÄLLÄ: Koko ajan kesken useita

HARRASTAA: Hyötyliikuntaa kävellen ja pyöräillen sekä rullasuksihiihtoa

TÄRKEIN OMAAN AJATTELUUN VAIKUTTANUT HENKILÖ: Leonardo da Vinci

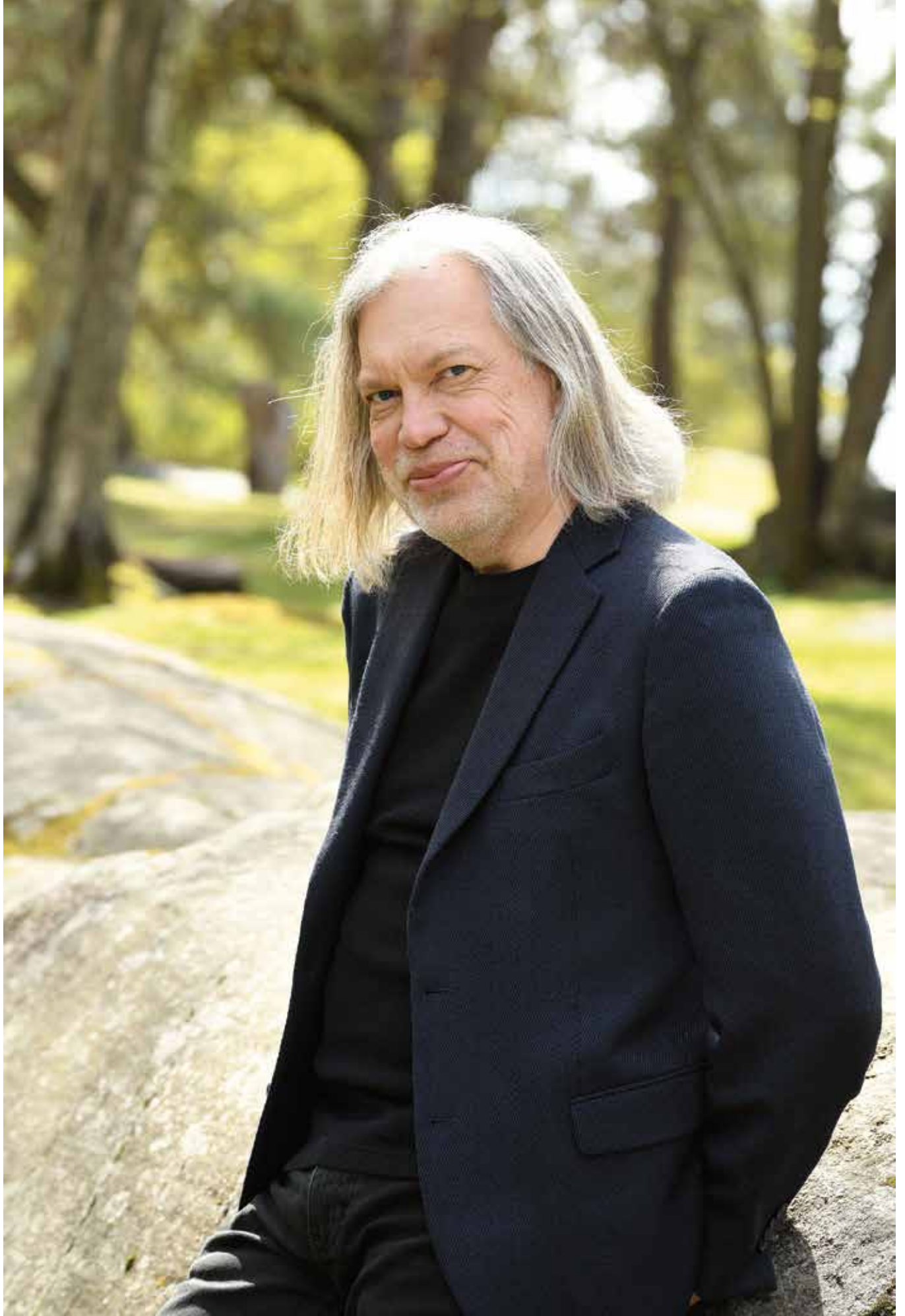
MOTTO: ”Se, mitä ei sanota ääneen, näyttää jäävän toteutumatta.” Czeslaw Milosz

Elämän sisältö tulee muista ihmisistä

Palataan vielä ihmisyyden sanoittamiseen ja tyhjiykseen. Salonen uskoo antiikin filosofiilta kysyttäessä näiden luokittelevan nykyihmiset hedonisteiksi. Hedonisteille mielihyvän maksimointi on hyvän elämän mitta.

– Sellainen ajattelu ei pitkän päälle lisää hyvinvointia. Ihminen on kyllä mielihyvää tavoitteleva olento, mutta epäitsekäs elämä rakentaa elämälle vetävämmän juonen kuin itselle eläminen. Pelkkä nautintojen tavoittelu ei riitä elämän sisällöksi.

jatkuu >

KUN IHMINEN OIVALTAARJESSAAN TAPOJA, JOILLA OLLA OLEMASSA MUITA VARTEN, OSA YHTEISÖÖN, LÖYTÄÄ HÄN OLEMASSA-OLOLLENSA HYVIÄ SYITÄ – MERKITYKSELLISYYDEN TUNTUA.

jatkun >

Kun ihminen oivaltaa arjessaan tapoja, joilla olla olemassa muita varten, osa yhteisöön, löytää hän olemassaolollensa hyviä syitä – merkityksellisuuden tuntua.

Yhteisöllisempi elämä puhuttelee tässä ajassa nyt monia, sillä paineistava hyötyajattelu Salosen sanoin jo ”läikkyy yli”. Kytkösten ja yhteyden ymmärrys purkaisi myös rajanvetoja ja poteroitumista, joka varsinkin sosiaalisen median argumentoinnin kärjistyttyä on vain pahentunut.

– Osallisuuteen, liittymiseen ja kuulumiseen kiteytyy ihmiselämän täydellistymisen mahdollisuus. Sen sivistynein mitta on maailmaa varten eläminen. Mutta liian paljon huomiomme kiinnittyy puroon ilman ymmärrystä siitä, että puro muodostuu yksittäisistä taivaalta satavista pisaroista. Isoa ei voi olla olemassa ilman pientä.

Lopputuloksena on hegemonia, jossa puroista ja pisaroista puhutaan toisistaan irrallisina asioina, ja ihmiset jaetaan arvokkaihin ja arvottomiin. Heihin, jotka saavat mi-

tattavasti aikaan paljon ja heihin, jotka syystä tai toisesta eivät saa.

Innovaatiot syntyvät herkkyydestä

Kovat arvot eivät tuota tyytyväisyyttä tai onnellisuutta, mutta eivät myöskään sitä, mitä päättäjät ja kasvun puolestapuhujat jatkuvasti huutavat: innovaatioita.

Salosen kestävä hyvinvoinnin tutkimusryhmä on tutkinut herkkyyden kokemusta työelämässä. Herkillä ihmisillä on tässä kovassa meiningissä hankalaa.

– Samaan aikaan herkkyys on ominaisuus, jota juuri tässä ajassa tarvitsisimme. Herkkyys voi auttaa näkemään maailmaa uusin silmin. Silloin ehkä onnistuu kuvittelemaan jotakin sellaista, jota ei vielä ole olemassa. Ilman näitä tavanomaisuuden ylittäviä ajatuksia ei synny maailmaa muuttavia tuotteita, palveluja tai toimintakulttuuria, Salonen kuvaa.

Taas ollaan pirstaleiden keskellä. Asia yhteyksiä ei ymmärretä, jolloin herkkyys karkotetaan työelämästä heikkoutena. Päättäjien innovaatiohuhuilu vain jää kaikumaan.

Tulevaisuuden työelämätaidot vaativat yhdistelyä

Systeemisempi ajattelu ja kokonaisuuksien hallinta on kirjattu tulevaisuudessa tarvittaviin työelämätaitoihin muun muassa Maailman talousfoorumissa. Arvoonsa nousevat myös luova ajattelu, ongelmanratkaisutaidot ja notkea uuden oppiminen.

– Näitä taitoja tarvitaan siksi, et-

tä maailma muuttuu vauhdilla. Ensi syksynä koulunsa aloittavista lapsista huomattava osa tulee työskentelemään ammateissa, joita ei vielä ole olemassa. On nimittäin auringonlaskun aloja ja auringonnousun aloja. Tässä muutoksessa pelkkä ammattispesifi osaaminen ei kanna. Tarvitaan sivistymiseen viittaavia laaja-alaisia elämäntaitoja.

Näihin ajatuksiin peilaten ei ole ihme, että Arto O. Salonen on tutkijana orientoitunut tieteidenvälisesti. Hän sanoo, että tieteidenvälisyys auttaa ymmärtämään monimutkaista maailmaa, joka kieltämättä usein on hankala hahmottaa.

– Systeeminen ymmärrys on ehkä keskeisin tulevaisuuden taito. Ilman systeemistä ymmärrystä todellisuutta tulkitaan kovin vajavaisesti – ehkä jopa harhaisesti. Huomataan kyllä yksittäiset asiat, mutta ei näiden asioiden välisiä yhteyksiä. Kun kännykän takakannen avaa, on helppoa havaita komponentit. Mutta et voi nähdä komponenttien välillä olevaa vuorovaikutusta. Jos yksikin näistä näkymättömistä vuorovaikutuksista on rikki, puhelin ei toimi.

Vuorovaikutussuhteiden ymmärrykseen tarvitaan sivistystä, tieteidenvälistä vuoropuhelua ja ennakkoluulottomia kysymyksiä. Tarvitaan koulua, joka haastaa tarkistamaan arvoja, käsityksiä ja oletuksia, joiden mukaan me nyt – hedonisteina ja materialisteina – elämme.

Salonen pohtii, olisiko aika vaihtaa oppimisen näkökulmaa. Jos ei enää ajateltaisi, että oppiminen tarkoittaa pelkkiä tietoja ja taitoja ja

jatkun >

LIIAN PALJON HUOMIOMME KIINNITTYY PUROON ILMAN YMMÄRRYSTÄ SIITÄ, ETTÄ PURO MUODOSTUU YKSITTÄISISTÄ TAIVAALTA SATAVISTA PISAROISTA. ISOA EI VOI OLLA OLEMASSA ILMAN PIENTÄ.

– OLISIKO LIIAN USKALIASTA SANOA, ETTÄ KOULUN TARKOITUKSENA ON AUTTAA OPPIJAA ILAHTUMAAN ELÄMÄN IHMEESTÄ JA OPPIA RAKASTAMAAN SITÄ MAAILMAA, JOKA ELÄMÄN EDELLYTYKSET TARJOAA?

jatkuu >

asenteita, vaan näkökulma olisi rohkeampi.

– Mitäpä jos lähestyttäisiin oppimista erilaisista arvoista rakentuvien tulevaisuuksien vertailemisena? Tai niiden uskomusten paljastamisena, jotka tänäänkin ovat ohjan-

neet tekemiämme valintoja. Ainakin oleellista olisi pyrkimys luoda oppijalle mahdollisuuksia rakentaa ehjä kuva maailmasta.

Koululla on suuri rooli maailmankuvien luojana, jos on toki kotikasvatuksellakin. Koulu voi tyytyä vahvistamaan olemassa olevia käsitteitä tai tarjota keinoja ajattelemaan uusilla tavoilla.

– Olisiko liian uskaliaasta sanoa, että koulun tarkoituksena on auttaa oppijaa ilahtumaan elämän ihmeestä ja oppia rakastamaan sitä maailmaa, joka elämän edellytykset tarjoaa?

Mitä Arto O. Salonen itse sai koulusta mukaansa? Millaisia ovat muistot lapsuuden kouluvuosista?

Muokkasiko koulu hänestä kestävyysasiantuntijan, visionäärin ja yhteiskuntakriitikon?

– Paria opettajaa muistelen lämmöllä. Heillä oli mielen herkkyyttä ja kokeilevuutta, taito luoda hyvää fiilistä ja sellaista henkeä, että meillä lapsilla ja meidän ajatuksillamme on väliä. He kannustivat ja kannattelivat. On vaikea sanoa, miten voimallisesti nämä kokemukset ovat minun identiteettiäni rakentaneet, mutta on niillä varmasti merkityksensä. Opettajalla on iso pelipaikka käytössään, varsinkin luokanopettajalla, Arto O. Salonen summaa. •

* Muut kirjoittajat Annamaria Nylander, Petri Kuusisto ja Sanna Ketonen-Oksi.

Tuomas Lohi
kunnanjohtaja

Systemi, koti, sinni ja sattumat urapolun avaajina

Vastikään julkaistun onnellisuusraportin mukaan Suomi on jo kahdeksatta vuotta peräkkäin maailman onnellisin maa. Yksi tärkeimmistä taustatekijöistä on laadukas, tasa-arvoinen ja maksuton koulutusjärjestelmä, joka tarjoaa lähtökohtaisesti yhtäläiset mahdollisuudet oppimiseen. Erityisesti suomalainen peruskoulu, viimevuosien PISA-tuloksista ja -kritiikistä huolimatta, on edelleen priimaa.

Koulutus on kuntien ydintehtävä, ja tämä rooli korostuu entisestään hyvinvointialueuudistuksen myötä. Elämän peruseväitä pakataan lasten ja nuorten reppuihin noin 2 000 peruskoulussa, toisen asteen ja korkea-asteen opinahjojen lisäksi. Jokainen kunta ja oppilaitos haluaa tarjota supistuville lasten ja nuorten ikäluokille parhaat mahdolliset lähtökohdat rakentaa elämäänsä.

Suomalainen koulutusjärjestelmä mahdollistaa, ja osin myös velvoittaa, opiskelun kaikille. Se, miten yksittäinen lapsi, nuori ja aikuinenkin tuon mahdollisuuden käyttää tai onnistuu käyttämään, vaihtelee. Opintie rakentuu paitsi omasta motivaatiosta ja asenteesta, myös ympäristöstä, tuesta ja sattumasta. Jos joku olisi kertonut kuusivuotiaalle, pienikokoiselle ja r-vikaiselle Tuomakselle, että hänestä tulee tohtori 23-vuotiaana, lukion rehtori 24-vuotiaana, sivistysjohtaja 27-vuotiaana ja kunnanjohtaja 28-vuotiaana – nauru olisi ollut herkässä. Silti niin kävi.

Minulla oli onni syntyä Suomeen, ja etuoikeus päästä osalliseksi sen mahdollistavaa koulutussysteemiä. Opetus pienessä Simon kunnassa oli laadukasta ja opettajat arvossaan. Kotona koulutusta arvostettiin, ja isän kanssa viilattiin pilkut paikoilleen. R-kirjainkin tuli harjoiteltua kuntoon, kun äiti lupasi palkinnoksi viisi mansikkatuuttia.

Vaikka opiskelu takkusi etenkin alaluokilla pahasti, ja sisarukset pärjäsivät monin verroin paremmin, en antanut periksi. Joulun lapsena kypsyin hitaammin, ja työnteko alkoi kantaa hedelmää vasta ylemmillä luokilla. Fyysinen kasvupyrähdyskin odotutti lukioikään saakka.

Oivallisen koulun ohella tukenani olivat fiksut vanhemmat, jotka osasivat ohjata oikeaan suuntaan ratkaisevilla hetkellä. Myös sattumalla on ollut merkityksensä, olen ollut oikeissa paikoissa oikeaan aikaan.

Lopulta urapolku vei suuntaan, jota en ollut osannut ajatella etukäteen, mutta joka tuntuu nyt omalta ja oikealta. Minulle suomalainen koulutussysteemi, kannustava koti, sinnikäs luonne ja sopivat sattumat olivat osaset, joista muodostui lopulta kantava kokonaisuus.

SAAVATKO LAPSET PERUSOPETUKSESSA RIITTÄVÄÄ TUKEA?

Laki turvaa yhdenvertaisen koulunkäynnin ja oppimisen kaikille, mutta käytäntö on usein toinen, toteaa väitöskirjatutkija Kreetta Pölönen

Jo 20 % esi- ja perusopetuksessa olevista suomalaislapsista tarvitsee säännöllisesti tukea oppimiseensa. Tukea he myös saavat, mikäli lain kirjain toteutuu, sillä lapselle on vahvistettu perusopetuslaissa ja opiskeluhoitolaissa oikeus saada tukea oppimiseen ja koulunkäyntiin.

Laki ja käytäntö eivät kuiten-

kaan aina kohtaa, vaan tukea tarvitseva lapsi voi jäädä sitä vaille, sanoo väitöskirjatutkija **Kreetta Pölönen**. Pölönen on havainnut tämän virkatyössään johtavana juristina Etelä-Suomen aluehallintoviraston opetus- ja kulttuuritoimen alueella.

– Osittain kysymys on resursseista eli esimerkiksi siitä, miten isoja opetusryhmät ovat. Isossa ryh-

mässä opettajalla on vähemmän aikaa tarjota oppilaille yksilöllistä ohjausta, vaikka hän sen tarpeen havaitsisi. Voi olla myös vaikea saada henkilökohtaista avustajaa lapselle, vaikka ei sekään aina välttämättä ratkaise oppilaan tilannetta, Pölönen sanoo.

Pölösen teema, lasten oikeus yhdenvertaiseen oppimiseen, on

kuntien kannalta tärkeä. Kunnat järjestävät esi- ja perusopetuksen, ja kuntien olisi oltava kartalla siitä, mitä niiltä tuen järjestäjinä edellytetään. Lapsia tuetaan myös sosiaali- ja terveydenhuollon palveluilla. Kokonaisuus on pirstaleinen ja jäsentymätön, vaikka ihanne-tilanteessa sote-palvelut ja koulu täydentäisivät toisiaan.

Tutkija toivoo, että tutkimus auttaisi käytännön työtä kentällä tekeviä.

– Eri toimijoiden vastuita voi olla vaikea hahmottaa. Jos vastuut ymmärrettäisiin, ongelmatilanteita voitaisiin ratkaista nopeammin, ja opettajille jäisi koulussa enemmän aikaa keskittyä ydintehtäviinsä.

Hän painottaa, että mitä paremmin opetus on perustaltaan järjestetty, sitä vähemmän yksittäinen lapsi tarvitsee tukea.

– Se voi tarkoittaa, että luokassa on enemmän aikuisia, lisää satsausta erityisopettajaresursseihin, mutta myös muita, pedagogisia keinoja. Onko luokka esimerkiksi mahdollista jakaa tarvittaessa kahteen ryhmään?

Kreeta Pölönen sanoo, että lapsen oikeus tukeen kiertyy paljolti myös siihen, miten aikuinen hänet kohtaa. Hän puhuu inklusiivisesta koulusta.

– Se ei tarkoita sitä, että kaikki lapset ovat koko ajan samassa ryhmässä, tarpeista riippumatta. Inklusiivisessa koulussa voi olla erityisluokkia, mutta siellä olevia lapsia ei pidä eristää muusta kouluyhteisöstä. Aina on mietittävä, voidaanko opetusta järjestää kaikille yhdessä, ja esimerkiksi kaikkien on päästä mukaan koulun yhteisiin tilaisuuksiin.

Inklusion perusajatuksen Pölönen muotoilee näin:

– Koulusta tehdään sellainen, että se on sopiva kaikille. Ei niin, että lapsi joutuu sopeutumaan

kouluun. Tämä vaatii jatkuvaa muutosta prosesseissa ja opetusjärjestelyissä.

On lapsia, esimerkiksi lastensuojelulaitoksissa, jotka eivät edes tuetusti kykene osallistumaan ryhmäopetukseen muiden kanssa. Pölönen sanoo, että koulujärjestelmän on tällöin venyttävä siihen, että opetusta järjestetään hyvin monenlaisissa eri paikoissa ja monilla toteutustavoilla.

– Siltikin tavoitteena on, että lapsi voisi myöhemmin mennä tavalliseen peruskouluun yleiseen opetusryhmään tai pienryhmään. Tällä on iso merkitys sille, miten ihminen aikuistuu sosiaalistuu, on vuorovaikutuksessa tässä yhteiskunnassa.

Suomi on YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien sopimuksen ratifioidessaan sitoutunut toteuttamaan inklusiivisen koulujärjestelmän.

– Edellisen toteutuminen ei ole mielipidekysymys, vaan Suomi on sitoutunut tähän velvoitteeseen.

Oma vastuunsa on myös vanhemmilla.

– Huoltaja on lapsen ensisijainen kasvattaja, ja hänellä on myös velvollisuus huolehtia, että lapsi suorittaa oppivelvollisuutensa. Vuorovaikutus tuen järjestäjän ja huoltajan välillä on tärkeää. Niin myös lapsen osallisuus itseään koskeviin asioihin. Varsinkin jälkimäinen toteutuu pääsääntöisesti melko heikosti.

Kreeta Pölösen väitöstyöhön lapset osallistetaan. Yksi osa tutkimuksesta käsittelee sitä, mitä keinoja lapset kuvaavat merkitykselliseksi, jotta heidän oikeutensa opetukseen toteutuisi koulussa yhdenvertaisesti. •

➔ KAKS tukee tutkimusta.

HALLITUKSELLE KITSAASTI HYVIÄ ARVOSANOJA

Tyytyväisten osuus on hieman vähentynyt vuoden takaisesta.

KAKS – Kunnallissalan kehittämissäätiön tutkimuksen toteutti Verian (aiemmin Kantar Public). Tutkimusaineisto on koottu Gallup Kanavalla 18.-24.4.2025. Haastatteluja tehtiin yhteensä 1.042. Vastajat edustavat maamme täysi-ikäistä väestöä Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Tutkimuksen tulosten virhemarginaali on koko aineiston tasolla suurimmillaan vajaat kolme prosenttiyksikköä suuntaansa.

Polemiikin luontokoulu

Aistit auki ja kirjaamaan – ulos sote-, kunta- ja taloushuolista

KEVÄÄN LAULAJA

Mustarastas pesii maassa tai puussa kuivista heinistä, savesta ja korsista rakennetussa pesässä.

Munii huhti-toukokuussa 2 – 6 sini-vihreää, ruskeatäpläistä munaa. Erityisesti Etelä-Suomessa pesimäkausi on pitkä – helmikuusta marraskuulle – ja mustarastas voi tehdä kolmekin pesuetta kaudessa.

Mustarastas on osittaismuuttaja, noin 65 % muuttaa Länsi-Eurooppaan.

Ravintona mustarastailla on selkärangattomat eläimet, marjat sekä siemenet.

Laulukausi alkaa varhain keväällä, laulu on kuuluvaa, melodista ja tummasointista.

Mustarastas on Uudenmaan maakuntalintu ja Ruotsin kansallislintu.

Mustarastas on rauhoitettu.

LÄHDE: LUONTOPORTTI

